

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4
1930

Fra Vallekilde Folkehøjskole

37

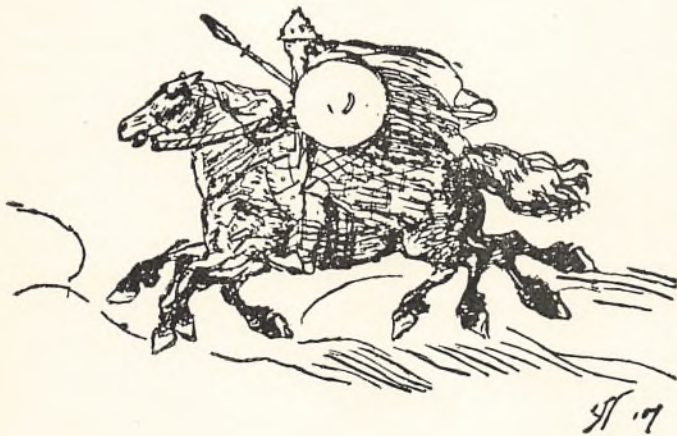
Udgivet af Selevsforeningen

1930

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

37

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1930

Omkring det menneskelige!

Om den græske filosof, *Diogenes*, véd traditionen at fortælle flere ejendommelige anekdoter. Det berettes bl. a., at Diogenes til stadighed gik rundt med en lygte, også ved højlys dag. Når man spurgte ham, hvad han vilde med den lygte, svarede han: Jeg søger efter et menneske. — Det var ikke nogen politiker eller præst eller handelsmand eller hvad man nu vil nævne, Diogenes søgte. Han søgte kun efter mennesket, mennesket bag partiet, bag meningene, bag arbejdet, det nøgne menneske. — Diogenes søgte, men søgte vistnok forgæves. —

Vi vil tænke os, at Diogenes er på vandring i nutidens Danmark. Han er ude med sin lygte for at finde mennesker. Han vil naturligvis først gå til landets om-

talte, berømte mænd; i de »stores« huse må han da finde mennesker. Lad os tænke os, at Diogenes kom til vor hovedstad hin forårsdag, da landets største digter førtes til sin balfærd. Aftenen forud bekendtgjordes den ud over Rådhuspladsen i mægtige lysreklamer. Aftenbladene fortalte om digterkongens ligtog gennem Jylland. Folk talte om det i sporgogne og på restaurationer. Den afdøde partiblade havde lejet Idrætshuset for, før balfærden, at sige den afdøde den sidste tak. Der havde været »run« på billetter til Idrætshuset. Diogenes, som havde besluttet at være med til den store digters begravelse, i håb om ved denne i sandhed store begivenhed at høre nogle ord, som kunde fortælle ham om mennesket, blev meget skeptisk over disse anstalter. Og da han læste følgende hos Vald. Vedel, opgav han festbegravelser i Idrætshuset: ». . . . Jeg var først med til en lille privat højtidelighed i hjemmet, da liget førtes bort, og siden ved den offentlige, borgerlige ligbrænding. — Det var en mand, der på frisindets side havde taget del i dagens kamp og været virksomt medlem i forskellige sociale korporationer, men han var tillige et familie- og gemytsmenneske, og nu var han uventet, midt i sin bedste mandsalder, revet bort fra sin kone, sine børn og sine venner. Hos alle de nærmeststående var der kun en dump, betuttet bedrøvelse, en sviende, næsten forbitret smerte over det bratte dødsfald, og var der noget, som her skulde siges, og noget, som her skulde synges, for at optø vore hårde mandfolkehjarter og løse de efterladtes pine op i lidt lindrende gråd, så var det sikkert det kendte gamle ord om, »ingen kender dagen, før solen går ned«, og »her mødes alle veje« og hvad ellers der gennem århundreder har lydt til trøst og eftertanke, hvor et menneske er død. Men ulykkeligvis var man jo moderne mennesker og samfundsborgere, og den døde og sorgen måtte udleveres til

partiet og sagen. Og så fik man da hjemme i dagligstuen en lille tale af formanden for vælgerforeningen i den afdødes kreds, deputationer fra foreninger og foretagender, han havde været knyttet til, samt en lejlighedssang af en æret partifælle. I større format gentog derefter forestillingen sig ved ligbrændingen, der artede sig som en stor demonstration; »føreren« holdt et karakteriserende foredrag over den afdødes politiske personlighed, sange berømmede hans begavelse og lovede ham et navn i fædrelandshistorien, og mens alle foreningsfanerne vajede, og det store, repræsentative følge stod og frøs, brændte resterne af et levende menneskeliv og arneilden i et lykkeligt familiehjem til aske på den anstandsfuldeste måde.«

Diogenes vilde altså ikke ud til den storslået arrangerede fest i Idrætshuset; han var jo ikke ude efter partimanden, meningsfællen, den store lyriker eller den agitatoriske folketaler — alt dette, som kunde være udmærket nok, — men Diogenes ledte nu efter mennesket, og han var bange for at gå forgæves til Idrætshuset den dag.

Diogenes gik videre med sin lygte. Hvorfor ikke gå et helt andet sted hen. Han havde forsmået den borgerlige festbegravelse. Hvad om han gik ind i kirken! Derinde møder man måske snarest mennesket befriet for alt det udvendige væsen: den sociale position, forfængeligheden og stoltheden, berømmelsen og den pæne moralskhed; der kommer kun mennesket, og der hører du mennesket! Diogenes gik i kirke. Det var dog ikke tilfældigt, at han gik ind i en kirke, hvor en af tidens omstridte mænd var præst, en af dem, der var med i et røre, i en bevægelse. Kirkegængerne fyldte så nogenlunde kirken. Præsten, en yngre mand, stod allerede på

prædikestolen, han havde læst evangeliet, og mens folk under lidt rigelig uro faldt til lave, gjorde prædikanten sig rede til at tale. Diogenes så på ham, han så egentlig ganske rar og hyggelig ud, hvem skulde tro, han kunde være så hård. Nu talte præsten, veltalende, skarpt, nu og da næsten trodsigt og udfordrende; tilsyneladende skødesløst, men i virkeligheden beslutsomt og sikkert; han havde åbenbart ikke smølet sin lørdag aften hen.

Midt i en længere udvikling lød det: »Vi hørte for lidt siden ordet: Guds rige er inde i eder. Det har formodentlig trøstet og beroliget os som så ofte før. Hvor svage og slappe vi end var, det er dog ikke rent galt fat med os; vi syndede og synder fremdeles, det er sandt; men vi vil dog gerne have med Gud at gøre; alt det andet fylder sandt at sige uhyre meget i vort liv, men vi vil gerne have med Gud at gøre, være i Guds rige. Vi tror på Gud den almægtige, himlens og jordens skaber, vor skaber; af ham kommer vi og er vi. Guds rige er inden i os. Det synes os ligefrem et rimeligt ord. *Men hvad om vi er stillet helt anderledes!* Uden for Guds rige. Når vi lader den smule ærlighed, der er i os, komme til sin ret, må vi jo nemlig indrømme, at Guds rige ses ikke og mærkes ikke iblandt os. Tror I, det skyldes, at Guds rige er sådan noget svagt og skrøbeligt noget, som ikke kan gøre sig gældende i vort almindelige interesseliv! At Guds rige skulde tilpasses til vort selskabelige liv! At det skulde ligge under for vore borgerlige interesser og gøremål! Tror I ikke, at om Guds rige var inden i os, da vilde det sprænge igen og igen al vor moral og vedtagne norm for pænhed. Da Guds rige i ånd og sandhed kom til nogle fiskere, stod de op og forlod alting. For Guds riges skyld. Hvorfor manifesteres Guds rige ikke iblandt os nu. *Fordi Guds rige er uden for os.* — Vi bilder os ind, at vort religiøse selvfoeringsapparat er os garanti for,

at vi er inden for riget; men denne naturreligiøsitet, så kultiveret og plejet den end kan være, er ganske her nedenfra. Selv om hjorten higer efter vandbækken, så er der i denne higen ikke gran af opholdende liv. Den er netop i sin trang kun fattigdom.

Eller vi mener ved vor anger at have krøbet inden for døren i Guds rige. Eller vi mener, at vi ved vor anger har fundet nåde for Gud, så hans liv, hans rige nu er i os. Men hvad var din anger? Var det andet end fortrydelse og sorg over spildte muligheder? Kom den dybere end til skamfølelse og mindreværdighedsfølelse, fordi du fejlede. Det kan altsammen være psykologiske tilstande af megen værd. *Men jeg får ikke Guds rige i øje ved nogensomhelst psykologisk indstilling.* — Hvad der kaldes omvendelse er heller ikke andet. Den bliver dig ofte kun til skade, en hindring for at blive taget ind i Guds rige; thi hvad er den almindelige snak om omvendelse andet end forsøg på reproduktion af en vis bevægethed, et brus i sjælen, måske en dybtgående rystelse i sjælen. Måske Guds rige kom dig nær, det var ude efter dig, du fornåm det som uro og pine, eller som fryd og lyksalighed. Men du lukkede dig selv ude i din »omvendelses« selvnydelse; du nød dig selv i din ophøjede frelsesvished. Derfor kan Guds rige være så fremmed i dit missionshus som blandt fornægterne udenfor.«

Præsten talte nu om, hvem Guds rige kom til i gamle dage, hvordan dets kraft banede sig vej. Diogenes blev grebet, han havde ellers hele tiden siddet kritisk lyttende, fordi det øjeblikvis forekom ham, at præsten spillede en rolle, som han nu og da faldt ud af, eller måske snarere forekom det ham, at præsten havde møje med selv at følge med i talen. Men nu havde præsten åbenbart glemt polemikken og positionen. Nogle bøjede hoveder rettedes imod ham, nogle øjne fik glans.

Han talte som ud af Guds riges kraft og salighed. En stund. Så blev hans skikkelse igen position. — Hvordan den i de foregående minutter havde set ud, erindrede Diogenes ikke. . . Det faldt skarpt deroppe fra: »Guds rige går på tværs af alt det, vi lever i. Det kommer ikke for at komplettere vor ædle menneskelighed, det er ikke til fals for vore sorger over de tabte muligheder og vor fortvivlelse over vor grænseløse ringhed, det skyr vor pukken på omvendelse som uterlighed. Guds rige knuser vore afgudshuse og fylder vor sjæl med skræk. Det blænder vort øje, så vi kun som blinde kan hæve vort øje mod himlen. »Den, som ser Jehova, dør.« Hvis vi er rede til at tage mod sådan en dom, ja kan vi bede om, at den må komme, da visselig skal Guds rige komme til os. På vor totale ruin skal det ny tempel opbygges. . . .«

Et koldt gys gik hen over de bøjede skikkelser i kirkestolene. Diogenes gik ud, endnu før præsten var færdig med sin prædiken. —

Diogenes gik op til den humanistiske lærde. Den høje, lidt bøjede professorskikkelse, det magre ansigt med de dybtliggende og fjerne øjne, den store, dunkle stue med de tre vægge boghylder, det slidte og meget spartanske bohove, alt gjorde, at Diogenes følte sig hjemme her. . . . Professoren så fraværende på stuens eneste billede, Michelangelos skabelsen, og sagde: »De kender det græske ord: *mennesket er alle tings mål*. Det har været mit løsen, min dannelses indhold. Men jeg må desværre sige, at jeg ofte føler mig ene med dette håb. I mit arbejde, i videnskaben, synes det mig, som det humane trænges mere og mere tilbage. Jeg tænker just ikke på, at naturvidenskaberne vinder en stadig mere dominerende plads, — med de sidste års

utrolige sejre på opfindelsernes og teknikens område er det kun naturligt, at mange af de bedst begavede unge vælger naturvidenskabens vej; men jeg tænker på, at der går *naturvidenskab og matematik også i de humane fag*. Historien, den politiske historie, kultur- og kunsthistorien bliver mere og mere statistisk og penge; man ophober en mængde kendsgerninger, opretter statistiske kontorer og driver laboratorieøvelser. Og fra dette videnskabens virkelighedsrige forviser man idéer, personlig indsats og indre sammenhæng. Mange af de unge studerende har megen faglig dygtighed. Men er de dannelsen i folket! Har de dybere åndelig sans end gennemsnittet af vore bønder og håndværkere! Kender de frem for »folket« til den frigjorthed og løftelse i sjælen, som det sande studium skulde give. De er dygtige, men ak! hvor er de langt fra den sande humanismes indhold: mennesket er alle tings mål.«

Professoren fingererede en stund ved en af de antikke vaser, der stod på hans bord; så fortsatte han: »Jeg tager ikke mere del i offentlige diskussioner og følger kun lidt med i avisernes skriverier. I diskussioner er det jo næsten altid yderpunkterne, understøttet af den hævede stemme og de store armsving, den præsterede begejstring eller i bedste fald: blodets fut, der sejrer, — det er jo i det hele forfærdende så få mennesker, der er i stand til at skelne mellem legemets fut og virkelig indre ild; de afgjorte og stærke ord tager kegler fremfor de prøvende og forsigtige udtryk.

Blandt pressens mænd er der flere, jeg højagter, en enkelt regner jeg for min ven; men når jeg tænker på, hvor partibundne og personligt uselvstændige, de fleste er, så må jeg i det hele betvivle pressens eksistensberettigelse. Pressen skulde jo oplyse og vejlede; jeg synes for resten, at man ofte møder værdifuld oplysning i pressen, men *vejledning!* Hvordan kan en avis, som

uvægerligt er på partiets side i de 499 offentlige spørgsmål, som årligt skal behandles i pressen, vejlede! De ser, jeg er skeptiker, men jeg mener ikke at være sur på tilværelsen, endnu mindre ser jeg mistrøstigt på fremtiden; det, jeg sætter højest af menneskelige værdier, vanrøgtes ganske vist, hvor det netop skulde værnes; men jeg mener at kunne se mange tegn, hjemme og ude, der fortæller om humanismens genfødsel. Humanismen var aldrig færdigheder og teknik, men personlighedsudvikling, aldrig uddannelse, men dannelse, den var det *grundmenneskelige* og *fællesmenneskelige*. »Den er overbevisningen om, at enhver der fødes, har udkastet til den komplette mennesketype liggende i sig.«

Af alle kirkesamfund forstår jeg bedst kvækerne. Jeg har forstået dem sådan, at det centrale i deres religiøsitet er overbevisningen om, at der i hvert menneske er et »indre lys«, d. v. s., der er i hvert menneske en trang, stærk eller svag, til samfund med guddommen. Det indre lys er dem en borgen for, at de skabtes i Guds billede; der er et lille gran af guddommens væsen i dem, dette overlegemlige, som aldrig skal dø. Jeg tænker på Inge-manns skønne digt: Holgers sang om livet, især på disse ord:

»Har sjælens liv ej ende, så er der ingen død,
og vi er dog så godt som i paradiset født.«

I dette naturlige grundmenneskelige digt kan jeg mødes med kirkelige og ikke-kirkelige mennesker. Mennesket er alle tings mål. Det var det, Sokrates lærte, det var det, Jesus forkyndte, det, som den historiske humanisme voldsomt understregede, og som Goethe så varmt og lysende intelligent lovsang. — Og, siger jeg, nu synes jeg, der er tegn på en ny genfødsel af humanismen. Vor tid har ingen Sokrates og ingen Goethe, men som jeg sagde før: humanismens væsen ligger gemt i alle. »Alt er i alle«, som Paulus siger. . . . Professoren

talte en tid om vor tids mange bestræbelser for forståelse og sammenhold over alle grænser, om dansk litteraturs humanitet, han talte endog anerkendende om vore lovgiveres udviklede sociale og humane livssyn og sluttede med at sige: »Trods alle skuffelser i fortid og nutid ser jeg ud i en fremtid, hvor mennesket vil stræbe efter at *humanisere sig selv*, hvor nationerne vil glæde sig over at smelte sammen i én stor kultursammenhæng, ligesom de selv engang fremgik af provinsernes sammenslutning. Ligeså vil det forhåbentlig komme der til, da det enkelte menneske ikke først og fremmest føler sin individualitet, sit speciale, sin særlige kunnen; men da det enkelte menneske først og sidst føler i sig menneskearten som det væsentlige, det, som ikke må forkrøbles eller forstrækkes i fagdygtighed og specialeviddom og partiforsumpning, *da mennesket lever, ikke et lille ejendommeligt udsnit, men et helt menneskeliv. Det er humanisme. Da er mennesket alle tings mål.*«

Diogenes havde lyttet til humanistens ord, nu og da nikkede han bifaldende, efterhånden lyste hans ansigt op i stor tilfredshed. Da han havde sagt farvel til professoren og kom ud på gaden igen, slukkede han sin lygte; thi nu havde han fundet et menneske; han opgav da sin bestemmelse om næste dag at rejse ud til den landlige højskole; han vilde igen i morgen opsøge sin åndsfrænde, *humanisten*, mennesket. —

Vi har nu fulgt Diogenes på hans vandring efter mennesket og det menneskelige; han kom altså heldigvis ikke ud til højskolen, den har nok af »amerikanske« besøg, hvor nysgerrige personer skal have forståelse af højskolen under et par timers besøg. — Var Diogenes kommen til mig, havde jeg jo nok sagt nogle få ord om de spørgsmål, han tumlede rundt i. Jeg havde vist

sagt: Når man så længe her i landet har talt om det menneskelige og det kristelige som klart adskilte livsformer, så taler man ofte ganske uvirkeligt. I mit personlige liv har, så længe jeg kan huske, »menneskelighed« og kristentro været blandede; jeg kan ikke sige, når jeg gik ud af den ene livsform og ind i den anden, ligeså lidt som jeg tør sige, hvornår kristentroen blev en bevidst virkelighed i mit liv. Mange mennesker har formodentlig ganske de samme erfaringer. Det gamle grundtvigske ord: Menneske først — kristen så, er for så vidt forkert; det blev nok for mange et dogme, men med megen død og uvirkelighed i. Jeg kan vel tænke mig et menneske, for hvem det menneskelige — måske især i poesien og kunstens skikkelse — er noget smukt og virkeligt; men for hvem kristentroen er fremmed og ganske uden betydning; et sådan menneske kan imidlertid pludseligt opleve, at kristentroen får betydning, ja bliver alt for ham; han vil da kunne tale om en klar, tidsbestemt grænse mellem livsformerne. Men det er ikke almindeligt at have det sådan. Livet er i det hele meget rigere på uklare og blandede, i lange tider umærkelige overgange, end på klare øjensynlige overgange.

Men der er alligevel en stor forskel på det menneskelige og kristentroen selv, dog tror jeg ikke, at forskellen ligger *der*, hvor så mange prædikanter nu om dage har travlt med at lægge den; de har så let ved at forsikre, at det menneskelige — og det vil i denne forbindelse nærmest sige alt, hvad der ikke passer med deres teologi og alvor — er »her nedenfra«, mens megen Barthsk teologi og hjemmelavet alvor er »ovenfra«. Der har alle dage været folk, som på forhånd har villet forpagte brugsretten over himlen. Men jeg må indrømme, at de virker lige uimponeret på mig, hvad enten det var missionens selvbestaltede domsprædikanter eller vore dages anstrengte alvorsmænd.

Det kunde jo være, at der er mere af Guds sind i en ædel menneskelighed end i meget af den præsterede gudelige alvor, der ses nu om dage. Der *er* en livets alvor, som — hvorfra den end stammer, og hvordan den end giver sig udtryk — gør, at vi »vorder stille«; den sande alvor går altid et højt ærinde, mens den præsterede alvor, hvor anstrengte miner den end betjener sig af, altid kryber langs jorden og er, som noget, her »nedenfra«. —

Sande kristne er nok en sær blanding af natur og Guds rige. Det menneskelige, som jeg her taler om det, er utvivlsomt mest natur, men en naturform, som Gud ser mildt til. Det er en livsform, som han ønsker levet på jord, ikke som en selvtilstrækkelig livsform; thi da bliver menneskeligheden netop til den humanisme, hvor »mennesket er alle tings mål«. Da bliver vor livslinie forædling og udvikling, måske høj udvikling, men udgangspunktet bliver stadig vore naturlige — legemlige og sjælelige — behov.

Kristne har nødig et nyt udgangspunkt og et nyt mål. Udgangspunktet er Kristi fødsel i et menneskehjerte; om dette er en bevidst eller ubevidst oplevelse for mig er ligegyldigt; jeg skal hverken spørge om hvordan eller hvornår, men *at det sker er mig fornødent*. Det er det eneste *tidehverv*, jeg kender. Det betyder et helt nyt opvæld i al vor naturbestemte menneskelighed, og det betyder et brud i al vor dannelse og udvikling. Dette tidehverv betyder ikke en fuldendelse af vor menneskelighed; det er tværtimod et brud med denne. — Thi vor menneskelighed var ikke blot i sin grad, men også i sin art utilstrækkelig. Når tidehvervet kommer til et menneskehjerte og bliver dette hjerte bevidst, holdes der dom, også over vor ædlest menneskelighed; men derfor var vor stræben efter det skønne og sande menneskelige ikke nytteløs; thi i denne vor skæben er der

en længsel efter at komme ind under dommen, »dommen i kærlighedens favn«, som er tilgivelse i dybeste forstand af ordet. Med Kristi fødsel i menneskehjertet sprængtes vor menneskeligheds udvikling i alle dens grader, i det primitive som i det højest kultiverede. Nybegyndelsen kom. Og dermed skuede vi også målet: vor frelse, det vil sige, Guds vilje opfyldt i og med os. Mennesket er netop ikke alle tings mål, men Gudsviljens absolutte kongedømme er målet.

Uffe Grosen.

I tiåret for genforeningen:

»Grænsens sang«.

*Flensborgfjordens bølger bruser mod den høje kyst,
synger om de svundne tiders sorg og rige lyst;
tonerne slår sammen med så underfuld en klang,
og fra fjordens dybe grunde stiger grænsens sang.*

*Glædestonen vælder over landet ud mod nord,
gensynsglæden sletter ud så onde tiders spor,
frydefuldt og festligt strømmer nu den atter ind
i de før så bange og så triste danske sind.*

*Men mod syd en anden tone går mod Angels land,
der har glemt sin fortid, som hr. Vismer under strand
glemte bort sin moders tale og sin faders færd,
medens hjemmets gyldne skatte tabte bort sit værd.*

*Derfor ind i grænsens sange sorgens tone gled,
ved hvad moder Danmark tabte ved vort søndre led,
derfor rinder tåren over Danmarks blege kind,
derfor stiger sukket stille fra så tungt et sind.*

*Men endnu en tone stiger op fra fjordens strøm,
løfter håbets fane — lyser som en fremtidsdrøm;
håbet om at morgen kommer bag ved hver en nat,
håbet om at livet atter vågne skal så brat.*

*Det der slumred ind ved Danevirkes sjunkne mur,
det der stængtes inde som i ørnens fangebur,
det der mellem Angels høje blev i ligdragt svøbt,
det skal atter vågne, ti til dansk det først blev døbt.*

*Ja, trefoldig lyder grænsens sang fra Flensborgfjord,
lyder stille ud til hver en plet af Danmarks jord;
glædens stemme, sorgens tone, håbets stille sang
sært i samklang toner over Danmarks dyre vang.*

Vallekilde 1930.

Povl Hansen.

*I Rigsarkivet
under Kristiansborg slots brand
den 3. Oktober 1884.*)*

Af Povl Hansen.

*Kongeborgens røde luer rased';
flammeklunger kløved' nattemulmet;
til ruin blev Kristiansborg forvandlet
i oktobernattens tågemulm.*

*I den Ragnaroke-nat blev truet
mangt af det, som folket satte højest. —*

*Tæt mod borgens kæmpeskulder lænet
rigsarkivet lå så trygt og stille,
aned ikke undergangens fare,
før den løftede sit dragebanner
over Kristians gamle kongeborg.
Ildarméens røde rytterskare
red »march — march«! nu mod arkivets mure;
ruder sprang, mens karmen svides;
regn af røde gnister suser
imod høje tag og tilje,
medens flammeter sliker
op ad gamle trygge mure,
varsled' undergangens time
under røgens sorte baldakiner. —
Men de gamle mure sejred',*

*) Se rigsarkivar A. D. Jørgensens brev — skrevet umiddelbart efter branden — som det findes trykt i Povl Bjerges »Årbog for dansk kulturhistorie« 1898, side 8—9.

*trodsede et ildhavs rasen,
værnende de dyre minders skat. —
Stormen standsed', ildangrebet sagtned',
raser dog endnu i røde emmer
dybt i kongeborgens kælderrum.
Men i rigsarkivets stille sale
luer glæden dobbelt højt.*

*— Ser du ham den tavse nattevandrør
gennem rigsarkivets stille stuer,
hvor de gamle tiders skrevne minder gemmes;
træt og tungt han gulvets planker træder,
segnefærdig efter nattens spænding;
uden rast og ro han fremad skrider,
ikke kan han atter finde hvile.
Brat dog standser han, og se, han lytter,
lytter til så underfuld en tale;
stærke toner bruser til hans øre,
tusind orgler synes han at høre,
stemte sammen i en lovsangs vælde:
takkesangen for, hvad der blev reddet,
tusindtunget slår den ham i møde
fra de gamle hedenfarne slægter,
dem, hvis minde denne nat blev frelst.
Og han lytter, nye toner vågner,
stiger som i stormsus imod hine,
smelter sammen med dem til en stormflod;
det er de ufødte slægters jubel,
dem, som en gang åndeligt skal leve
af de hedenfarnes minde,
det som denne nat blev frelst.*

*Nattens triste timer skride —
morgenrøden rander Skånes kyster:
røghindhyllet ligger Akselstad
med den døde kongeborg i favnen.
Ned af rigsarkivets snævre trapper stiger
han, som hørte takkesangens toner,
han, hvis stærke sjæl den nat blev gennemspillet
af de tvende slægters orgelbrus —
arkivaren, A. D. Jørgensen.*

Et forord.

Efterfølgende stykke: »Gamle minder fra Vallekilde højskole« er nedskrevne af Jørgen Sørensen, som var elev den allerførste vinter, der blev holdt højskole i Vallekilde, nemlig 1865—66. Af dette, den første vinters elevhold kender jeg tre, som endnu er i live. Den ene er Jørgen Sørensen, den anden fhv. gmd. Niels Andersen i Stenstrup, Odsherred, og den tredje er Anders Knudsen fra Bubel. Om der er flere, ved jeg ikke. Jørgen Sørensen bliver i dette efterår 93 år; Niels Andersen er nogle år yngre; Anders Knudsen er den yngste.

Gamle Jørgen Sørensen henlever sine alderdomsdage i Kærby ved Kalundborg hos en slægtning. Han har alle dage ejet en stærk åndelig sans og nogen ævne til at sysle med pennen. Flere små digte og sange har han nedskrevet så vel som kønne, indholdsrige strøtanker.

Til Vallekilde folkehøjskoles 50 års fest, 1915, sendte han mig flere sådanne digte. De blev læst op ved festen, og ét af dem med titel »Til Vallekilde højskoles jubilæum blev optaget i vort årsskrift. Begyndelseslinien lød: »Hør, mindeklokken ringer, lån øre til dens slag!« Han underskrev sig: »En elev fra den første vinter«.

Nu er den gamle elevs syn stærkt svækket; men minderne fra hans højskoletid står stadig for ham i ungdommens glans. Og netop nu har han med rystende gammelmandshånd nedskrevet nogle af disse minder. Gennem en fælles bekendt er de kommen mig for øje, og det har da været mig en stor glæde at tage et lidt sammentrængt men dog udførligt uddrag deraf til årsskriftet. Det skal være mig en stor glæde at få lov til at drage disse lyse minder fra en gammel elev frem for de mange yngre og unge elever af den gamle højskole.

Jeg bringer herved Jørgen Sørensen med min tak en venlig hilsen

fra Povl Hansen.

Gamle minder fra Vallekilde højskole.

Vinteren 1864—65 tegnede til at blive usædvanlig mild. Men sidst i januar ændredes dette; sneen hvirvlede ned. Snekastningen varede næsten et par måneder.

På en af disse snekastningsdage bøjede en halv snes mand af fra Sorø—Kalundborg landevej, hvor de havde gjort vejen farbar, ned mod den lille by Frankerup. Midt i flokken gik en ung mand på 26 år, og den mand var mig. Ved min side gik den — fra den tid så kendte og veloplyste bondemand Søren Rasmussen fra Frankerup.

»Har du hørt,« siger han, at en ung theologisk kandidat agter at oprette en højskole her i Holbæk amt? Hvis det bliver til noget, da skulde du dertil. Der er tale om det bliver i »Vallekilde«.

Det var første gang, jeg hørte ordene »Vallekilde« og »højskole« sat i forbindelse med hinanden.

Nå, jeg tænkte dog ikke videre over dette. Jeg var jo kun en småmands søn, og dertil kom, at mine midler kun var små. Men som tiden gik fik disse ord efterhånden en talsmand i mit eget indre.

Imidlertid gik sommeren. Højskolen havde funden sin plads hos gmd. Peder Frederiksen i Vallekilde, der havde stillet stuer til rådighed; mens han tillige skulde være spisevært for Trier, for en lærer til og desuden for eleverne, der alle her skulde have kosten. Under alt dette var Trier stadig på færde for at skaffe elever til skolen.

I disse Vilhelm Becks sidste år som kapelan i Ubby holdtes der i skoven ved Konradineslyst en slags efterårsmøde, sidst i septbr., nærmest for »indre mission«. Ved disse møder var Beck hovedtaleren.

Netop på den tid var Trier herude på Kalundborg-egnen og holdt møder i flere byer. Således skete det, at han just kom til Ubby som dette skovmøde skulde holdes. Han bode vistnok i præstegården og havde så fulgtes med Beck til mødet.

På vejen hjem fra mødet kom flere vogne til at følges ad; i skoven ved herregården Selcausdal gjordes et lille ophold. Nogle gav hestene brød, andre hentede bøgeløv inde fra skoven og pyntede dermed deres køretøjer, så det hele mere lignede et tog, der kom fra en majfest end fra en mikkelsfest.

Mens den nedgående sols stråler spillede på Tisøens krusede flade, satte toget sig så atter i bevægelse.

Da man kom forbi »Fiskerhuset«, lød der sang henne fra en af de forreste vogne. Det var Trier, der havde stemt op. Hestene fik lov til at gå i skridtgang, og snart flokkedes en del unge op om den syngende mand. Hvor lød det dog kønt og festligt i den stille septembraften. Det bar med sig en højtidsstemning, der sent glemtes af deltagerne. — Så fik hestene igen lov til at trave ud, og snart var vi i Ubby, hvor de fleste af vognene stoppede op. En af de følgende dage holdtes et møde i Ubby skole, hvor Trier talte om Stærk-Odder, der rensede ud ved kong Ingils hof. Der var ild i hans tale; og førte den ikke til, at man blev elev, så er jeg dog vis på, at den tændte glød i mangel ungersvends bryst.

Et mindre møde blev holdt i præstegården, hvor jeg også var til stede. Her sagde jeg til ham, at hvis jeg fik mine forældres tilladelse til at komme på hans skole, da skulde jeg straks indmælde mig. Hvad da også snart skete.

På åbningsdagen viste det sig, at der var hele 9 elever herude fra Kalundborg-egnen, nemlig 4 fra Svalderup, 4 fra Væslev og 1 fra Ubby sogn. Om Vilhelm Beck har medvirket noget hertil, ved jeg ikke, men tror

det ikke; han var jo ikke talsmand for, hvad der hed folkelig el. menneskelig oplysning.

Så kom dagen for skolens indvielse, d. 1. nvbr. 1865. Det blev en højtidsdag i alle henseender. Gennem en æresport svingede vi ind i Peder Frederiksens gård. Ved æresporten var den mærkelighed, at den var smykket med en mængde nydelige georginer. Disse blomster, der dog ellers sjældent holder sig så langt hen på året; og så var den jo rejst for en flok danske ungersvende, dem i hvis række også jeg nu trådte ind. Det hele forekom mig så højtideligt men tillige så gådefuldt.

I gården blev vi modtaget af Trier, som dér bød os velkommen og førte os ind i den fremtidige skolestue. Derinde gik en ung mand og røg på en lang pibe. Det var en Jyde. Han skulde også være elev. Henne på en bænk sad et par ældre folk og ved deres side en ung mand, som også skulde være elev. Han var en af dem, som jeg senere sluttede mig mest til. Det var Jens Mortensen fra Kvarmløse.

Så var det imidlertid bleven middag. Og Sofie, Peder Frederiksens kone, som jo skulde være vor fremtidige madmoder, hun opvartede os med en kraftig, varm oksekødsuppe. Den varmede os dejligt op efter den 3 mil lange køretur.

Vi var nu bleven samlede, 29 i alt; senere kom én el. to til.

Folketingsmand Termansen holdt indvielsestalen. Så talte Trier; men det var udenfor vinduerne i haven, hvor flagstangen stod. Han talte for Danebrog; og flaget gik til tops, mens vi sang: »Hil dig vor fane«.

Pastor Hoff i Vallekilde overrakte os en fane, skænket af hans hustru; den skulde følge os på vore udflugter, når vi drog ud i sluttet trop. Det skete en gang senere hen på vinteren, at vi således med fanen i spidsen kom syngende forbi et hus. Her bode en gammel kone,

og da hun så os og hørte vor sang, foldede hun hænderne og udbrød: »Åh Herregud, de stakkels mennesker!« Hun trode nemlig, vi havde set for dybt i bægeret.

Efter at vi på indvielsesdagen havde spist til aften, var der kommen så mange fra byen og nærmeste omegn, at vi ikke kunde rummes i skolestuen men måtte gå over i almueskolen. Og her blev der nu talt og sunget til langt ud på aftenen. Endelig sluttede vi med »Fred hviler over land og by«. Hver af os gik nu til sit nattekvarter, hvor vi snart sov sødeligt for næste morgen at vågne som elever på Vallekilde højskole.

Havde Trier den foregående sommer havt travlt med at finde husly for sin skole, så fik han nu i vinterens løb ikke mindre travlt med at finde en plads til at bygge skolen på. Der var tale om at flytte ud på Kalundborg-egnen eller til Konradineslyst ned ad Slagelse til; men han vilde helst blive. Endelig lykkedes det ham at få købt ti tdr. ld. fra en af byens gårde. Her skulde så højskolen bygges. Men arbejdet hermed trak ud.

De første år holdt skolen først op til maj. Og i den sidste halvdel af april, når solen skinnede varmt, gik vi efter middag en tur ud på byggepladsen. Der lå en del store kampesten kørt sammen. Her ved jorddiget lejrede vi os; mens vor lærer, Thomsen, fortalte os om træer og planter.

Endelig en af de sidste dage, vi var på skolen, nåde man så vidt, at grundstenen kunde nedlægges. Det blev en bevæget dag især da for Trier. Efter at murmester Dandanell havde redet et leje i den vandfyldte lerbund, og efter at Trier med hjærte og mund havde bedt om, at den gerning, han havde viet sig til, måtte lykkes, ja — så skubbede han stenen på plads. Den ligger i det sydvestlige hjørne af bygningen. Dagen var bitterlig kold, og vi sang: »I sne står urt og busk i skjul«.

Ofte senere sang vi på skolen den sang, pastor

Brandt i Rønnebæk havde skrevet til indvielsen. Den slutter med de ord:

*»Så give Gud hin milde,
at ungersvendes tak
må kranse Vallekilde
for lyset, dér de drak!«*

Disse fire linier sang vi altid med forstærket røst *om igen*. Det var, som gav de genklang af, hvad der lå gemt dybest inde i vort eget bryst. —

— Ja, alle vi, som den gang færdedes på disse minderige steder, hører vel nu snart en svunden tid til; tusinder og atter tusinder har fulgt efter os og færdedes på samme steder. Men jeg tror, at trods alle afstande så er der dog noget, som knytter og binder os sammen, og det er de fælles minder, der rummes i ordet: »Vallekilde«.

Jørgen Sørensen.

Altingets tusind år.

Dansk-Islandsk samfunds formand Arne Møller skriver i anledning af Islands tusindårsfest omtrent følgende: »For første gang i 1000 år — eller 500 år er Island blevet et aktuelt anliggende for os danske, og det turde da også være på tide. Og det er ikke os, der har været særlig lydhøre, men Islændingene, der har forbavset verden ved en ualmindelig levedygtighed og en udpræget selvfølelse. De begynder at sætte os stolen for døren, og vel er sensation ikke altid tiltalende, men hvis det kan føre til, at vi får mere kendskab til forholdene deroppe, er det dog altid noget værd.«

Ja, det er på tide, at vi danske reviderer vore begreber om det islandske folk og livet deroppe.

Vi er tilbøjelige til at kalde landet for Sagaøen, deri ligger vel nok en del beundring, men det siger også, at det nuværende Island interesserer os mindre end sagatidens Island, og det er næppe et holdbart standpunkt for os, der regner os i samband med dette land.

1930 gav god anledning til, at vi kunde sætte os lidt ind i islandske spørgsmål. Blade og tidsskrifter kappedes om at hædre og lykønske Island til tusindårsfesten, meget blev skrevet, og en del af det blev vel også læst. Men størst udbytte fik vel nok de, der besluttede sig til at rejse derop og overvære festlighederne på Tingvalla; det er næppe tænkeligt, at nogen af deltagerne glemmer disse dage.

For nogle af deltagerne var dog festlighederne næppe det centrale. Mange har sikkert deres største oplevelse fra de øjeblikke, da Islands mægtige natur åbenbarede sine herligheder for dem.

En indsejling til Reykjavik giver et malerisk billede. Mod syd har man halvøen Reykjanes, en lavaørken, som er så dystert og øde, at biler, der forsøgte at nå ud til byen Reykjanes, måtte vende om, og deltagerne påstod hovedrystende, at det var som en fart til underverdenen.

En mængde sorte, kegleformede toppe rager op af disse lavamasser, de er typiske for islandsk natur, næsten overalt ser man disse udslukte eller måske kun slumrende vulkaner.

Nord for indsejlingen ligger det skønne bjerg Esja. Selv i sommertiden ligger der sne oppe i revnerne, og i klart vejr kan man bag Esja, langt ude i nordvest, se Snefjældsjøklens glitrende hvide hætte.

Faxefjorden er 10 danske mile bred, og omtrent midt i denne brede bugt skærer sig den berømte Borgfjord og Hvalfjorden ind i landet; lidt sydligere ligger hovedstaden Reykjavik med sin havn og med et noget venligere bjerglandskab bag sig mod øst. Aftensolen over Faxefjorden er af ejendommelig skøn virkning, især når skyerne glider over landskabet, så lys og blålige skygger skiftevis giver os kystens, byens og bjergenes konturer. Den kølige, halvpolare luft og bevidstheden om, at det er nær midnat, gør stemningen endnu mere fremmedartet.

Reykjavik er derimod ret hjemlig. Lige gader, moderne bygninger og biler i hurtige sving er det første indtryk, man får; men snart standser man for at stave sig igennem lange ord på forretningsruder eller opslag, og så forstår man måske en enkelt stavelse, gætter resten og får et højst komisk resultat.

Kvindernes smukke nationaldragt er endnu almindelig overalt og præger gadelivet stærkt, og i festdagene sås endog en del højtidsdragter, som bæres med en dronningagtig værdighed, og som også vilde være en pryde for enhver dronning, der forstod at bære den.

I biler tilbagelægger man nu store strækninger. Vejene er antagelige og afstandene store. Størst indtryk gør springkilderne og jøklerne.

Allerede tæt udenfor Reykjavik træffer man varme kilder, laugene, hvor en badeanstalt og bassiner til tøjvask modtager den næsten kogende strøm, der gennem metalrør ledes ned fra fjeldskråningen. Men en rigtig springkilde finder vi først ved foden af Ingolfsfjæld, ca. 50 km fra Reykjavik i østlig retning; her hører man Grylas underjordiske torden og ser den hede stråle gå til vejrs, mens dens mange

Grylas lille søster.

små søstre nøjes med at opsende damp og vælte lidt kogende vand op af jorden nu og da.

De vældige fosser, det bundløse krater, Hekla, det berømte og besungne Skaldbrejd er hver for sig mål for naturelskere, og især vil en rejse på hesteryg være en ejendommelig oplevelse; det er et yndet emne i islandsk poesi at skildre et fjernt mål, et herligt syn set af manden, der jager hen over øde lavamarker på sin lille islandske hest, hvis klaprende hovslag mod lavaen giver rytme og fart i billedet.

Intet kan dog sammenlignes med jøklen, et forsøg på at meddele det indtryk til andre, man får, når Eja-

fjallajøklen løfter sine snemasser i det fjerne, højt over alle bjerge, det vil være omsonst. Når man har set et sådant syn, forstår man bedre det islandske folks barske selvfølelse og dets ranke kærlighed til landet.

Måske kommer en del mennesker til Island med en anden slags forventninger i sindet. Den storslåede natur tager de med, men egentlig er det Sagaøen, de higer

Sogsfos.

imod. Har man dyrket de islandske sagaer, er sindet fyldt med berømte navne og store skæbner; allerede navnet på Islands sydspids er så kendt i klangen — Hjørleifshøfde. De to modige mænds skæbner og især den tragiske afslutning på Hjørleifs liv står for os. I vest aner man Vestmannaøerne, hvor trællene flygtede hen, og hvor Ingolf hævnede sin fostbroder.

Vestmanna! — En anden endnu forfærdeligere begivenhed derfra strejfer vor tanke. Det var her, de algerske sørøvere plyndrede og brændte i 1627. Befolkningen toges til fange og solgtes som slaver i Afrika, 242 ialt, resten dræbtes eller indebrændtes.

På kysten bag Vestmannaøerne ligger Bergthorsvoll, den vise Njals gård, hvor han levede og blev brændt inde med sine berømte sønner og sin lige så berømte hustru Bergthora. Og længere oppe i lien ligger Hlidarendi, hvor Gunnar boede med sine brødre, sin

gamle moder Rannveig og Hallgerd, sagaens ulykkesfugl.

Islands berømte digter Jonas Hallgrímsson har skrevet et af sine berømteste digte om denne Egn. »Gunnarsholm« hedder det. Gunnar er forvist fra landet

Det næværende Bergthorshvoll.

i 3 år, men da han rider til skibet, snubler hesten, og Gunnar ser tilbage til sin gård og siger:

Aldrig har sæden syntes mig så fager,
spredt græsser kvæget på den grønne vang,
rødt blinker rosen ved den gule ager.
Her vil jeg blive al min tid, så lang,
så kort som Gud den giver. —

Digtet skulde ikke være et mindedigt alene, men en opmuntring for det dengang fortrykte islandske folk. Talen om grønne vange og gule agre skulde give folket mod til igen at tage kraftigt fat på arbejdet med Islands jord.

Ved Borgfjorden møder vi igen en verden af minder fra sagatiden. Her boede Egil Skallagrímsson på borg,

her bar han sin døde dreng Bødvar hjem fra stranden, og her skrev han sit udødelige digt »sønnetabet«.

Et slægtled senere levede på samme gård Thorstein, hans fredselkende søn, der dog er hedning nok til at forlange af sin kone, at hun skulde »udsætte« sit barn, hvis det blev et pigebarn. Men hans bud blev omgået, og Helga den Fagre voksede op hos Olaf På. Gilsbakke ligger få mil fra Borg, her voksede Gunløg Ormstunge op, så også sagaen om ham og Helga hører hjemme her.

Endnu en egn får hjertet til at banke hos saga-dyrkere, nemlig Bredefjorden. Her er skuepladsen for laxdølasaga. Navne som Snorre Gode, Olaf På, Kjartan og Gudrun lever her med gårdenes og fjældenes navne.

Og dele af Gisles saga hører også hjemme her, og kort fra Bredefjord ligger Geirthjofsfjord, hvor Gisle med sin trofaste hustru Aud levede i fredløshed de mange år, ham om hvem folk sagde: det er sandt og vist, at der aldrig har været dygtigere og modigere mand på Island end ham; men lykken havde han ikke med sig.

Men vi er til tusindårsfest for altingets oprettelse, og Tingvallasletten kan vise os vild og skøn natur som få steder på Island, og af minder, gamle og nyere, er der nok for selv de fordringsfuldeste.

I Jonas Hallgrímssons berømte digt »Island« fra ca. 1835 siger han efter at have givet en skildring af altinget i dets blomstringsperiode:

Landet er lifligt og skønt,
og tindrende jøklernes toppe,
himlen er høj og blå,
havet er skinnende blankt.
Men på lavaens lag,
hvor Øxará bryder
ind i Almannagjá,

er der ej alting mer.
 Snorres bod er en stald,
 og lyng på det hellige lovbjærg
 blåner af bær hvert år —
 barnets og ravnens fryd.
 O, du ynglingeskare
 og Islands prøvede sønner!
 Sådan er fædrenes færd
 falden i glemsel og død.

Dette suk fra den unge islandske digter var i 1830erne velbegrundet. Heldigvis har forholdene forandret sig, så det islandske folk i 1930 med glæde i sindet og med ære i verdens øjne kan holde fest til minde om oprettelsen af Nordeuropas ældste lovgivende ting.

På lavaens lag,
 hvor endnu Øxará bryder
 ind i almannagjá —

Virkeligheden er skønnere, end noget digt kan beskrive. Sletten er dannet ved jordskælv, en sænkning på 30 m har fundet sted, og derved opstod den berømte kløft Almannagjá, hvis sydlige ende, et smalt gab mellem stejle klippemure, danner indgangen til sletten. Hele vestsiden af sletten begrænses af denne maleriske kløft, ned fra hvis klippeside en fos styrter sig skummende, hvid og buldrende. Det er Øxaráen, der bryder ind over sletten, den deler sig i to arme, som snart igen mødes, og øen, der derved dannes, er fra gammel tid kendt som holmgangsplads; sidste gang kæmpede Gunløg og Ravn der, men da blev holmgang forbudt på Island.

Rundt om sletten ligger flere høje bjerge. Armansfell mod nord er ofte nævnt i de gamle bøger, men også Bjerg-Eyvinds navn knytter sig dertil, her skjulte han sig for sine forfølgere en tid, men blev opdaget og flygtede videre. Hans fredløshed varede fra 1746—66.

Det var skik i landet, at de fredløse vendte tilbage til deres hjem efter 20 års forløb, således også Eyvind og Halla.

Mod nordøst og øst ligger i Række: Hrafnabjerg, Midfell, Nidfell o. fl., og i baggrunden mod nord ligger selve Skaldbrejd, fra hvis krater lavamasserne på Ting-

Fra Tingvalla.

valla stammer. De dybe kløfter med vand, der gennemkrydser lavaen, viser os, hvilke kræfter der i tidernes morgen har været i gang for at give sletten sit nuværende udseende. Bag sletten i sydøst ligger Tingvalla-vatn, Islands største sø; vandet kan være glitrende blankt, de høje rande af fjælde omkring den giver læ for blæsten.

Og det alting, hvis skæbne i omtrent 900 år var knyttet til Tingvallasletten, hvad har det egentlig betydet for Island? En Islænding vil svare: næsten alt!

Digteren Mathias Jørgensen skrev 1874, mindeåret for landets bebyggelse:

Et er mest: at du er til,
trods alt hvad du har gennemlevet.

Og det er vel også nok et af historiens undere, at det islandske folk levede op og ryddede op efter den åndelige og økonomiske dvale, det af ydre magter var ført ind i. Men i den kamp for livet, som blev ført deroppe af mænd som Eggert Olafsson, Skuli Magnusson, Fjólnir-Mændene og først og sidst af Jon Sigurdsson, er tanken på det gamle, ærværdige alting og dets genoprettelse af den allerstørste betydning.

Fra første færd havde altinget været folkets åndelige centrum. Selv dets oprettelse var af ejendommelig art. Det var ikke en Gorm eller Harald, der samlede riget, nej, landets frie høvdinge, der netop havde forladt Norge, fordi Harald vilde »samle riget«, de enedes om at give landet en forfatning, som sikrede dem imod den fare, der kunde være for, at en enkelt mand vilde opkaste sig til hersker over folket. Altinget blev ikke et redskab i en enkelt mands hånd, men en institution, hvor frie mænd mødtes og gennemførte lov og ret i landet.

Den ene af ophavsmændene var en mand ved navn Ulfljotur, der i tre år var i Norge for at sætte sig ind i norsk lovgivning og retspleje; det blev især gulatingsloven, der blev Ulfljoturs forbillede. Den anden af de mænd, der førte an ved altingets oprettelse, var Torstein Ingolfsson, hvis fader Ingolf Arnarsson var Islands første landnamsmand. En mand ved navn Grim gennemrejste landet for at finde et passende tingsted, og han valgte Tingvallasletten, 50 km nordøst for Reykjavik. Man skulde tro, at han har tænkt paa ordene i havamål: ved den lille strand og de små bølger bliver menneskene små i sindet.

I hvert tilfælde, en mere storlået natur og en skønnere slette kunde næppe tænkes.

Og det blev ting under åben himmel i henved 900 år, og det holdtes i højsommerens lune og lange dage. Det blev ikke en sammenkomst for bedagede politikere

og højtidelige dommere. Nej, altinget betød 2 ugers nationalfest for alle, der vilde komme: mænd og kvinder, gamle og unge, rige og mægtige høvdinge med mange hundrede mænd i deres følge, og tiggere kom der, som benyttede sig af den gode stemning. Mange kom fra ensomme gårde og havde kun denne ene gang om året lejlighed til at træffe slægt og venner, til at høre nyt og købe og sælge; andre kom måske fra udenlandsfærd, havde været i viking eller ved et eller flere kongehoffer, hvor Islændinge især gjorde sig skattede som skjalde; men også i de norske, danske og engelske landeværn træffer man dem, og ofte kom de hjem med rige gaver i form af kostbare våben, guldringe og kapper, og disse hjemvendte var altid genstand for begejstret opmærksomhed, de måtte fortælle for forsamlingen om, hvad der var sket i verden, og hvad de selv havde oplevet. Også andre kunde blive opfordret til at fortælle, en skik, som i høj grad gav folk sans for sproget, og som førte til, at mange tildragelser blev husket og bevaret til nedskrivningstiden begyndte.

Men af stor vigtighed var tingets institutioner: lovretten og domstolene.

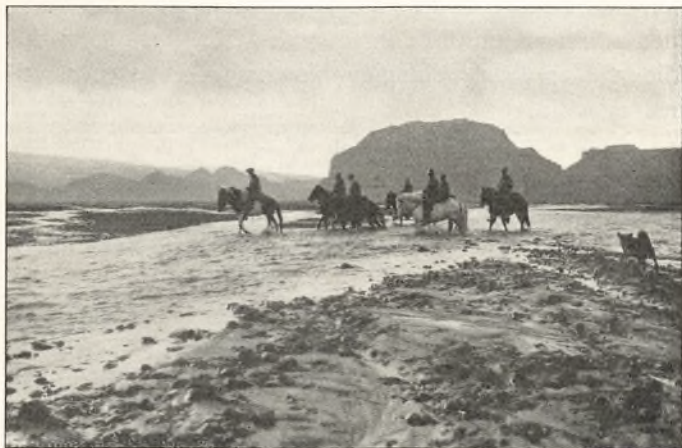
Tingets første mand var lovsigemanden, han havde ingen magt fremfor de andre høvdinge, men han skulde fremsige loven og undervise folket fra lovbjerget, en mindre skråning ned mod Almannagjá nær indgangen til sletten fra syd.

Lovens ordsprogsagtige form gav folket sans for det islandske sprogs plastiske og dog kraftige skønhed, og lovens indhold skulde man nok mærke sig, det blev betragtet som en stor skam, hvis man bar sig forkert ad i klagemål, stævninger og domssager.

Lovretten bestod af 36 medlemmer, der kaldtes goder, et navn der fra først af betød hov-præst. Senere blev det vedtaget, at hver gode skulde have to råd-

givere med, og da 2 bisper og enkelte flere også kom til, steg antallet til 147, men dette tal holdt sig så uforandret i hele fristatstiden.

Domstolene er et meget indviklet apparat. Der var 4 domstole, en for hver af landets 4 fjerdinge, men desuden var der femteretten, en slags højesteret. En

Vadested.

domstol kunde »nedsættes« hvor som helst på tinget, ofte hvor folkemængden og stemningen var dem nær ind på livet, og deraf opstod ret ofte ensidige afgørelser; det blev ligefrem skik, at de interesserede parter samlede folk for at påvirke retten. En uforglemmelig episode herfra har man i Njals saga, da Skarphedin mellem sine brødre og med sin økse rimmege over skulderen vandrer fra bod til bod for at søge bistand i en for ham mindre god sag. Hentydningerne til hans barske udseende og hans skrappe svar på tiltale er en levende illustration på islandsk fortællekunst.

En af de største og smukkeste begivenheder i altingets historie er kristendommens vedtagelse år 1000. Trods det, at langt det største flertal endnu var hed-

ninger, enedes man om at antage den ny tro. Mange gav efter med såret sind, men lovsigemanden Torgeirs berømte tale fra lovbjerget om fred og sammenhold og om »at slide loven« samt Olav Trygvasons truende holdning overfor landet førte til, at store skarer lod sig døbe i Øxaráens vand. Nogle påstår, at visse egne befolkning nægtede at gå i koldt vand, de vilde vente med at blive døbt, til de kunde gå i deres hjemlige varme kilder. Men kristendommen blev vedtaget uden magtbud og vold.

Men også om kamp, ja hele slag på tingsletten hører man. 1012 kæmpede eftermåls mændene efter Njal og hans sønner mod Flose og hans tilhængere, mens Snorre Gode holdt kløften mod syd besat til fordel for Njalslægtens venner.

Fra år 930 til nedskrivningstiden ca. 1150—1300 lever de fleste af de slægter deres frie, dramatiske og rige liv, som omtales i sagalitteraturen, og de mødes hvert år på tinget.

Det største navn i det islandske åndsliv, ja i hele verdens litteratur på den tid er Snorre Sturlason. Hans ry som digter og historiker er uantastet, men for sit folk blev han ikke nogen blid fører. Hans stærke sind og stridslyst førte processer, had og hævn i sit spor, og Gissur fra Reykir, der havde modtaget jarleværdigheden af den norske konge Håkon Håkonsson, havde lovet at fange eller dræbe Snorre og lægge Island ind under Norge, og han holdt ord.

Dermed var fristatstiden til ende 1263. Men der blev vedtaget en traktat mellem de to lande, hvori der sikres Island visse og betydningsfulde rettigheder, og »den gamle traktat« er en grundpille i den senere kamp for frihed og selvstyre.

Holarbispens Jon Arason påberåbte sig den, men trods hans forsøg på at hævde, at han var under loven og kun havde kæmpet for sin tro, blev han henrettet i

Skalholt tillige med sine to sønner Ari og Bjørn i året 1550. Kristian Skriver, som repræsenterede kongens magt på Island, tog ansvaret på sig, Bispem var for farlig for kongens interesser.

Ligeledes var for Jon Sigurdsson »den gamle traktat« det stærkeste våben i kampen, ja selve grundlaget for hans krav.

Men mellem Snorres fald og Jon Sigurdssons stærke arbejde for at rejse sit folk til modstand og gøre det frit ligger en verden af lidelser og elendighed.

Ved reformationen kom landets rigdomme på fremmede hænder. 1662 anerkendte man enevælden, dog var det ikke altinget, der gjorde det.

Vulkanudbrud, pest og monopolhandel ramte folket, så befolkningstallet sank til halvdelen; alene i året 1757 døde 1108 mennesker af sult. Handelens indehavere hørkræmmerlavet sendte kun halvdelen af det bestilte mel derop — en afveksling fra den sædvanlige måde, de åbenbart har brugt flittigt, nemlig at sende fordærvede varer.

Især klages der over melet, hvori der findes grus, kalk, myrer, larver, våde klumper eller flere træbunde. Store straffe ramte enhver, der forsøgte at omgå monopolloven, og købmændene var folkets egentlige herrer.

Men altinget var stadig det sted, hvor man taltes ved, hvor modstanden mod fremmedherredømmet holdtes oppe, hvor klagemål blev affattet, og selv da dets magt var knækket, var det dog altid et navn og et minde om de gamle, store tider, og det blev også navne som Tingvalla, Lovbjerget og Almannagjá, der gav frihedskampen glød og digterne idéer.

Omkring 1800 blev altinget ophævet, og resterne deraf, en domstol, flyttedes til Reykjavik. I de år havde befolkningen på Island ikke kraft til modstand; først med julirevolutionen 1830 kom der en gnist, der tændte i unge islandske studenters sind. Kravet om altingets

oprettelse blev rejst, og allerede 1845 blev det igen oprettet; men det blev ikke på Tingvalla. Jon Sigurdsson vilde have det flyttet til hovedstaden og indrettet på moderne vis.

1874 fik Island en forfatning, der nogenlunde tilfredsstillende de krav, der da var rejst med ret til at lovgive i indre og økonomiske sager; men snart tog oppositionen igen fart, og 1918 blev Island erkendt frit og suverænt i kongefællesskab med Danmark.

At denne sejge og ofte voldsomme selvstændighedskamp aldrig stilnede af, skyldes aldeles givet den ukuelige frihedsfølelse, som aldrig blev kvalt helt, og grunden dertil har for en stor del været, at altinget, det tusindårige frihedssymbol, har næret og ægget folkets førere med sine rige minder, og den litteratur, der er så nær knyttet til altingets historie, har gennem det meget læsende islandske folk gjort sin gerning.

Det var derfor rimeligt, at Jon Helgason, biskop i Reykjavik, Danmarks ven, men også en god islænding, til åbningshøjtideligheden på Tingvalla i sommer fra sin prædikestol på klippevæggen talte over ordene:

Denne er dagen, som Herren har gjort, lad os juble og glæde os på den.

Måtte det forundes os danske ikke blot at kende, men også at forstå og at glæde os over den rige fremgang for det islandske folk på snart alle områder, som er blevet resultatet af deres udholdende frihedskamp.

Og selv om vi ikke vil indrømme, at der i Danmark er »næseløst og stygt«, og at alting er »forkert og vindt«, så indrømmer vi dog, at lidt mere næseben i vor folkekarakter ikke var af vejen, og et eksempel på horisont og styrke har Island givet os, og at de kan mere end gøre kvalm, kan man få at se deroppe, hvis vi danske, der når så langt mod nord, ikke helt og alene fortaber os i jøkler, vulkaner og hesteridt over lavamarker.

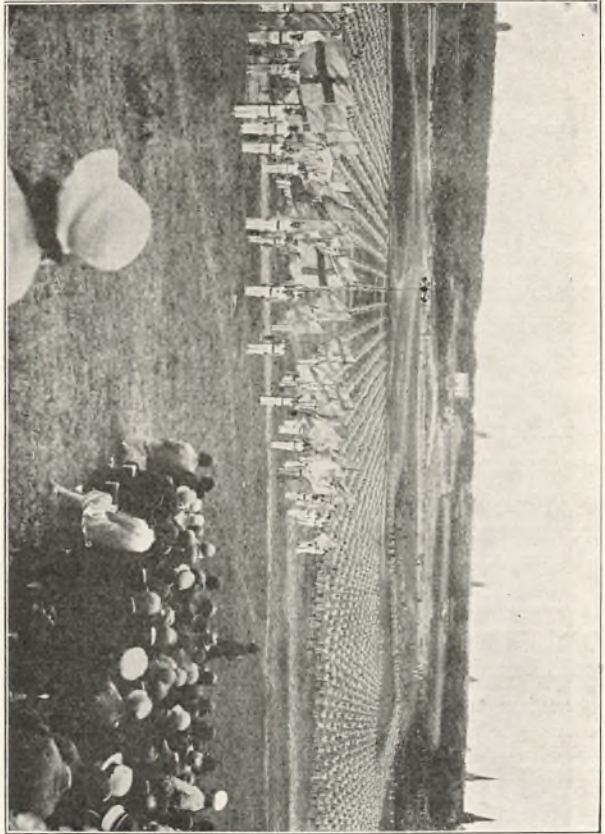
Adia Frost.

Den 16. almindelige svenske gymnastikfest.

Nordisk gymnastikstævne i Stockholm d. 6.—9. juli 1930.

Der skulde egentlig stå mere i overskriften, for det var både et jubilæumsstævne for »Svenska gymnastikförbundet« og »Skånes gymnastikförbund«, (den sidste forening mødte op med ca. 1100 gymnaster ved festen); det var foruden et nordisk stævne et stævne for den internationale sammenslutning, som arbejder med Lings gymnastik. Det var et klogt træk af de svenske ledende at få dette stævne afholdt i »Nordens Venedig« — Stockholm — i den tid, da den store, svenske udstilling stod på. Alle de mange svenske gæster som udlændingene fik byen at se i udstillingens tegn. Selve udstillingen var en omfattende og værdifuld tiltrækning, som samlede mange gæster. Hele den ydre ordening var gennemført med svensk grundighed og dygtighed. Vanskeligheder med bespisning, indkvartering o. l. voldte ikke den fremmede nogen vanskeligheder. Strålende midsommervejr over byen på holmene mellem Skærgård og Mælaren gav disse pinsedage en særegen pragt. Omtrent 11,000 svenske gymnaster, unge og glade, med smil på ansigtet, gav byen sit præg. Hundreder af nordiske gymnaster og hundreder af studiebesøgende med et kendeligt internationalt islæt kunde også mærkes. Opvisninger og festlige sammenkomster i byens prægtige *stadshus* fyldte dagen fra tidlig morgen til de små timer om natten, og man rejste hjem med sindet fyldt med indtryk, som efterhånden må »fordøjes« og

en del omsættes i praktisk arbejde i den del af ungdoms-
arbejdet, som samles under gymnastikkens faner og
med mål, der ikke sigter efter færdighedsgymnasten,

Masseholdet af kvinder marscherer op.

Læg mærke til marschkolonnerne langt tilbage i billedet.

men arbejder for en sund og naturlig udvikling af det
menneskelige i gymnasten, og sagt med det motto,
»Svenska gymnastikförbundet« har valgt: *Gymnastik
for alle!*

*

*

*

Ved en gymnastikfest i Ryegårds dyrehave i sommer holdt forstander Uffe Grosen en tale, hvori han bl. a. viste hen til den første folkelige fest i Danmark, den dag i 1839, da Steen Steensen Blicher kaldte sammen til folkefest på Himmelbjerget. Et udsnit af Blichers »programtale« for fremtidens folkefester i Danmark lyder sådan: »Jeg ser disse mørke banker smykkede med skabningens skønneste blomster — danske mænd og kvinder hilsende majsolen, som den opruller i østen. Jeg hører dem hilse den med sange, med frihedens folkesange. Tys, der tales! Hvem taler! Og hvad tales der om? *Om fædrelandet, for fædrelandet, til fædrelandet.* Hvad nu? Se! Sletten hist nede — lyngheden — det er en romersk arena, men uden vilde dyr, uden menneskelige rovdyr. Man løber, man brydes, man fægter, man skyder, — på tribunen sidder dommerne med krans af bøgeløv, sejrherrens belønning; deres lokker bekranses af levende diademer, musikken hilser dem, digterne besynger dem, kvinder tilsmiler dem. — Ak! om dette også var en drøm. — Eller et varsel. Dette gælder måske vore børn — eller deres igen! O, måske dog de tider er i vente, da nordboerne skal fejre sådanne folkefester, da de forsamle sig mand af huse.«

Blicher oplevede ikke sådanne folkefesters tid, selv om der i 1840erne blev holdt folkefester med tusinder af deltagere både på Skamlingsbanken og her i Holbæk amt. Først på denne side af århundredskiftet begynder de nordiske fester af *den art* at tage form, vel ikke »med mand af hus«, så dog med større og større tilslutning.

Olympiaden i Stockholm 1912 var ved siden af det internationale et større møde mellem nordens ungdom. Ved vore landsfester i 1921 og ikke mindst i 1928 på Dybbøl var nordisk prægede, selv om de først og fremmest var *danske* fester. Det nordiske islæt har været

kendeligt ved en række stævner, Svenskerne har afholdt i 1920'erne. Stockholmerfesten 1930 var den største nordiske fest, der endnu er holdt; men den internationale deltagelse i denne fest viser endnu længere ud, end da Ling formede sit ønske om, »at fremtidens læger og opdragere må — den ene efter den anden — udvide og forbedre disse mine forsøg, for så får gymnastikken engang samme betydning for nordboen, som den havde i Platons, Hippokrats og Galenis sind.«

Det var selvfølgelig først og fremmest en svensk fest i Lings fædreland. Lings tanke var grundtanken i det gymnastiske arbejde, og Lings navn og den svenske indsats ud fra Lings arbejde var hovedemnet i de taler, der ved flere sammenkomster — ikke mindst ved afslutningen — blev holdt.

Med dette holdt fast blev dette stævne en folkefest, hvor unge og gamle, aktive og passive, studiebesøgende og medinteresserede samledes om, hvad der gennem det gymnastiske arbejde kan gøres i et opdragende arbejde for børn og unge i Sverrig, i Norden og ud over den store verden.

Nu gror det frodigt efter Lings udsæd, ikke mindst i Skandinavien kendes det; og stockholmerfesten var — som dybbølfesten — fri for alt det uvæsentlige og for alt sundt arbejde ødelæggende konkurrencevæsen. Også det gjorde festen værdifuld!

*

*

*

Svenskernes evne til at organisere var sat på en hård prøve ved tilrettelæggelsen af dette omfattende stævne; men alt klappede som efter en snor. Gymnastikopvisningerne var ordnet i to afdelinger. I. De tekniske opvisninger, eller som vi vel vilde kalde det, opvisninger

af forskellige hold fra Sverrig eller fra udlandet. Af den slags opvisninger var der omkring 50 fordelt til fire bygninger rundt om i Stockholm. II. Fællesopvisning af alle svenske gymnaster pinsedags eftermiddag på Ladugårdsgærdet. III. Agitations- eller festopvisninger dels på udstillingspladsen hver aften og en enkelt gang om eftermiddagen og dels på stadion.

Det var en god ordning. De faglige interesser blev imødekommet, og agitationen blev ikke forsømt.

De tekniske opvisninger, som man ikke kunde overkomme at se allesammen, om man så skyndte sig aldrig så meget, blev fulgt med største interesse af alle fagfolk og studiebesøgende. De svenske hold var meget varierende. De svenske kvinder var mere præget af de nyere strømninger, som i de senere år er kommet fra Finland og Danmark, end de svenske mænd. Der er endnu et vist »konservativt« præg over den svenske mandsgymnastik. Sådan et redskab som en lang madras bruger de ikke, og hvor længe de vil snyde deres gymnaster for den glæde, som f. eks. alle danske gymnaster har ved dette redskab, kan ingen vide.

Bevægelsesgymnastikken holder de sig også forsigtigt fra. Kvinderne er der langt mere indstillet på det nye, som er fremme. Det viste sig bl. a. derved, at fru kaptajn Grethe Adrian, som ledede flere og meget dygtige kvindehold, ledede også et mandshold af arbejdere fra Ørebro, og de var ikke alene dygtige, men fruén havde virkelig overført en stor del af bevægelsesarbejdet i deres timeseddel. Det var kraftkarle disse arbejdere, men fruén havde lært dem at bruge deres kræfter helt ud og under kontrol. Jeg vil tro, at denne opvisning var én af de lærerigeste af de svenske mandsofvisninger. Der var finske kvindehold, fra hvilke man længst husker frøken Bjørkstens opvisninger med hendes meget dygtige studenter. Dette hold står med hensyn til

færdighed og dygtighed på samme høje stade som Bukhs opvisningshold, dermed må ikke forstås, at de to arbejder ens. Bukhs hold vakte stor begejstring, måske nok mere mellem publikum end mellem de sagkyndige; men der er ingen tvivl om, at hans opvisninger blev fulgt med stor interesse. Kvindeholdet ledet af frøken

De 700 kvinder i arbejde. Læg mærke til mandsgymnasternes opstilling langt tilbage i billedet. Den høje mast til venstre er udstillingsmasten.

Jørgine Abildgård var ensartet og meget dygtigt, så disse to hold, som repræsenterede vore landskredse, kunde vi nok være bekendt. Desuden var der flere københavnske hold, som gav opvisning. I det hele taget var den danske deltagelse stor.

For enhver interesseret var disse tekniske opvisninger værdifulde, og har fagmænd og studiebesøgende haft et modtageligt sind, har denne fest givet meget værdifuldt til brug i det fremtidige arbejde.

Agitationsopvisningerne vil jeg ikke skrive noget om, de havde deres opgave, og den løste de godt, men det er en sag for sig.

Fællesopvisningen blev selvfølgelig for *alle* festens brændpunkt, hvad enten de var mellem gymnasterne, de

ledende eller mellem de 20—30,000 tilskuere, som så derpå. Svenskerne har nogen erfaring m. h. t. masseopvisninger; men da man nu i 1930 vilde samle gymnaster fra hele det udstrakte svenske rige til en fælles optræden, måtte der en særlig forberedelse til, og det blev igen en sejr for det svenske organisationstalent. Man lod ved nytårstid indspille de to timesedler på gram-mofon med kommando af de to ledere (og for kvindeholdet en plade med musik); dernæst sammenkaldte man alle lederne til instruktionskursus, og så gik man til arbejdet. Timesedlerne blev gennemgået og lært, og når lederens arbejde var overstået, tog grammofonen fat. Inden pinse var alle de mange tusind gymnaster fortrolig med timesedlen og kunde udføre den til *maskinstemme*. Fart og takt var på denne måde ens indarbejdet fra Skåne til nordlandet.

Pladsen på »gærdet«, hvor opvisningen skulde vises, var inddelt med mærker, så gymnasterne havde ikke andet at gøre under opmarschen end rykke frem på mærket bag formanden. Alene retning og linievirkning var af stor virkning, da gymnasterne var opmarscheret på den 28,000 kvm. store plads.

Kl. 13 var alle klar til opmarsch. Musikken intone-rede, og lyden udsendtes gennem 12 højttalere anbragt på 3 master. Først kom »faneborgen« — 130 faner i en formation af en svinefylking. Det blæste frisk, og de mange fanedug stod ret ud fra stangen. Et skønt og pragtfuldt syn. Fanerne blev ført frem foran den afmærkede plads, og så marscherede gymnasterne op, kolonne efter kolonne, omtrent 7000 kvinder og 4000 mænd bagved og på fløjene. Kvinderne i blå dragt med blå bånd om håret, mændene i hvidt tøj. Gymnaster, flag og den grønne fællendannede et uforglemmeligt skue.

Opvisningen indleddes med en kort feltgudstjeneste.

Jeg citerer her, hvad den norske højskoleforstander Jon Sørensen skrev om denne feltgudstjeneste; »Pastor primarius dr. Widner holdt en kort, god prædiken om disse ord af Paulus: Gør eders legem til den Hellig Ånds tempel. Denne pastor er en af de ikke for mange kirkens tjenere, som kan nå vor tids idrætsungdoms

Kvindeholdet arbejder. Læg mærke til den store afstand til tilskuerne.

øren og hjerter. Foran og efter talen blev en salme sunget. Tilsidst Luthers mægtige »Vor Gud han er så fast en borg«. Ledet af orkestret sang alle med, de 11,000 gymnaster og de endda flere tusinder af tilskuere, som rejste sig med blottet hoved. Det mindede om folkesangen på Døbbøl. Stockholmstævnet havde ikke Dybbølstævnets mægtige stemning, fra en blodmættet, genvunden jord, men dette øjeblik under det svenske stævnes åbning, da Luthers salme steg fra de tusinders bryst, og bruset fra de svenske flag steg med, det øjeblik gav en indvielse, gav os en stund, vi ikke glemmer.«

Gudstjenesten varede et kvarter. Mændene forsvandt bag nogle bakker, og de 7000 kvinder begyndte på opvisningen, 19 øvelser ialt udført til kommando og musik. Denne opvisning vil sidst glemmes af det, vi

oplevede i Stockholm. En sådan masseoptræden virker mange gange mere som agitation end foredrag, film, eliteopvisninger, og hvad der ellers har været brugt. Det var jævn gymnastik, som enhver gymnast kunde deltage i. Holdet var samlet fra *alle* samfundslag i Sverrig, og det har uden tvivl sin betydning med hensyn til

Kvinder og fotografer er lige ivrige. Den store afstand til publikum viser det udmærkede arrangement.

det fremtidige arbejde. Kronprinsen kom ned fra sit høje stade og takkede lederen, gymnasterne råbte hurra for hende, og med et par blomsterbuketter i hånden forsvandt hun ind i sit kommandotårn for at kommandere: højre og venstre om. Fra midten forsvandt kvinderne ud af pladsen i løbet af et øjeblik. Nogle få minutter efter var mændene klar. De 4000 mænd udførte deres øvelser uden lyde, men på grund af øvelsesvalget, men vel også savnet af musik, var deres opvisning ikke i stand til at give tilskuerne det samme indtryk, som kvindernes opvisning gjorde.

Det hele tog den tid, der var bestemt til det, og ikke et minut mere, og det virkede velgørende. Jeg tror, alle var enige om, at denne masseopvisning var en bekræftelse på, at det er den allervirksomste form at

agitere for gymnastik på. Vi må den vej ud — før eller senere. Nogle af vi danske mindedes Dybbølstævnet, og vi gættede på, hvad vi kunde have fået ud af søndag eftermiddagen dér, hvis der var blevet afsluttet med en tilsvarende opvisning. Vi danske lærte også en anden ting ved denne opvisning: Vi glædede os over at se,

Mandsholdet fotograferet bagfra. — Pladsen foran gymnasterne er siddepladser. — Det hvide hus med ét vindue er kommandohuset, hvor lederen og orkestret havde plads.

Alle fanerne er stillet op på begge fløjene.

hvordan stockholmske blade næsten kappedes om at vise deres læsere gymnasternes bedrifter. De fyldte bladenes forsider med store billeder, dels af hele opstillingen og dels af enkelte udsnit knyttet til festen. Vi mindedes med både ærgrelse og skam, hvor lidt vore hovedstadsblade bragte om Dybbølfesten — både af billeder og tekst. Det er en kendsgerning, at Dybbølfesten både direkte og især forholdsvis var større end Stockholmerstævnet. Der var paa Dybbøl knap så mange gymnaster som i Stockholm, men der var flere tilskuere. Denne sommers pigehold kan bevidne, hvorledes jeg efter hjemkomsten fra Stockholm fyldte en stor del af en væg med svenske avisers forsidebilleder bl. a. for at

stil
årene« er
er sikkert for
mandsgymnastik. Det er
områder, at de bør bibeholdes.

Hvad vi derimod kan lære af Svensk organisationsarbejde. Stockholmerfestens for- afgørende bevis, at det kan ingen med god samvirkelse overse. Der er i Sverrig én organisation, én ledelse, og den fungerer fra toppen og ud i de mindste afdelinger. Vi har i Danmark f. t. tre organisationer, som intet samarbejde har. Det er spild af kraft og energi. En samlet optræden giver større slagkraft, hvad enten det gælder arbejdet ude i agitationen eller ind mod de myndigheder i samfundet, som vi stadig har berøring med fra sogneråd og skolekommissioner op over til ministerierne. Gymnastikken er nemlig en afgørende faktor i folkeopdragelsen som til forbedring af den almindelige hygiejne, og selv om vi her i Danmark står og arbejder

for det rigtige hver for sig, men uden at finde hinanden til samarbejde, da øder vi en del af vor kraft. Ser vi på Sverrig, så står der bag stockholmerfesten en organisation »Svenska gymnastikförbundet«, og det er ikke en organisation, som trykker de mindre underorganisationer, vi kan bare se på Skåne og Gøteborg, men den hjælper til, støtter og giver gode råd, hvor det kniber.

Jeg vil håbe, at de danske, som var i Stockholm i sommer, har hentet en værdifuld belæring i den retning; er det sket, så vil vi også i vort land kunne høste gavn af stockholmerstævnet 1930.

Kr. Kristensen Killemoser.

Fredsbevarende kræfter i nutidens Europa.

I en tid, hvor Europa lever under de to store farer, en ny tilintetgørelseskrig og et økonomisk sammenbrud, må alle bestræbelser for at skabe ro, orden og fred i vor hærgede verdensdel have vor udelte sympati. Folkeforbundets virksomhed bliver således det store lyspunkt i disse år, fordi her virkelig gøres etorstilet forsøg på at samle folkene til fredeligt samarbejde. Her giver de opbyggende, samlende kræfter sig klarest udtrykt; men heldigvis er folkeforbundets virksomhed ikke det eneste udtryk for de fredsbevarende kræfter; der findes i vor tid en mængde forskellige kræfter, der hver på sin måde arbejder imod samme mål: at samle folkene i fælles samarbejde.

Tænk f. eks., hvad nutidens lette samfærsel betyder i retning af at bringe folkene sammen. I vore dage er der mere samkvem mellem nationerne end for 100 år siden mellem sognene her i landet. Det kan måske synes at være af overfladisk art, at vor tid er præget af det stærke samkvem mellem folkene, fremkaldt af bilen, flyvemaskinen og radioen; men det passer ikke. Dette, at mennesketilværelsen har skiftet kår gennem den moderne teknik, betyder i hvert fald for ungdommen en ny sjælelig indstilling. Vort syn på verden forandrer sig samtidig med, at synskredsen udvider sig, og det føles mere og mere som en umulighed, at statsamfundene med deres skarpe, isolerende grænser kan fortsætte ad de gamle baner. Som vore forfædre så højdepunktet af upraktiskhed i Tyskland, der for knap 100

år siden var spaltet ud i omtrent 60 stater, således ser vi nu på Evropa og dets småstater. Der er ingen tvivl om, at det stigende samkvem mellem folkene giver ungdommen den sjælelige indstilling, som er nødvendig for en samling af folkeslagene.

En anden drivkraft, ikke mindre stærk i retning af at føre folkene sammen, ja, næsten tvinger dem til samarbejde, er de økonomiske forhold i Evropa.

Sandheden er jo den, at verdenskrigen for vor verdensdel betød det store vendepunkt i historien. Evropa blev lammet af blodtab og tyngt af gæld, så dets førende stilling på jordkloden blev alvorligt rystet. Ikke alene dets politiske førerstilling over farvede folkeslag er vaklende, men selve dets handelsherredømme er alvorligt truet af opdukkende konkurrenter i fremmede verdensdele. Vi ser således U. S. A. økonomisk blomstre op samtidig med, at vor verdensdel henligger i økonomisk blegsottighed.

En af årsagerne til U. S. A.s opblomstring er netop, at her er en række stater sluttet sammen i en økonomisk enhed, så de tilsammen danner et mægtigt hjemmemarked, hvor handel og samkvem ikke besværliggøres ved told- og pasgrænser, hvor man har ensartet mønt, mål og vægt, kort sagt fællesskab i alle forhold, der fremmer den økonomiske udvikling. Grænser mellem staterne er der, men de er blot administrationsgrænser; hver stat er i sin lovgivning lige så fri som en stat i Evropa, og dette har man kunnet gennemføre trods det, at staterne indbyrdes har ligeså forskellige økonomiske interesser som de europæiske; der er industristater og landbrugsstater, søfartsstater og indlandsstater, syd- og nordstater.

Sammenligner vi denne tilstand med forholdene i Evropa, er forskellen iøjnefaldende. Den europæiske halvø er opspaltet i over 25 stater, der i gensidig mis-

tænksomhed søger at lukke sig for naboerne ved høje toldmure og andre spærreforanstaltninger, hvorved man hæmmer den frie vareomsætning, der er ligeså nødvendig for staterne som blodomløbet er for vort legeme.

Særlig galt er forholdene blevet efter krigen. Med de nye stater har vi fået over 10,000 km nye grænser samtidig med, at de gamle toldmure er blevet mere og mere re. Hvad medfører dette ikke af udgifter, af smuglerier, tidsspilde for togrejsende, handelsforstyrrelser o. s. v. Vi har over 25 toldområder i Europa, som vi burde have et.

De nye småstater har betydet i retning af at Europas økonomi ses bedst af et par

der bærer store fabrikker, der frembringer varer, som uhindret kunde sælges over hele Europa. I Danmark, der beboedes af 52 mill. mennesker, ligger de samme fabrikker i Tyskland, der har 13 mill. indbyggere. Det ses tydeligt, at ved må komme i store vanske-

ligheder. På de mange toldmures ødelæggelse af Europas økonomi blev givet i et forsøg, som en række nationaløkonomer har undersøgt og står følgende:

«I den franske erts, der som i England og her forarbejdes til tekstiler, der går til Østrig og tjener til at købe Plovene købes af Rumænien, der tjener til at købe hvede, der formales på den anden side af Østrig, der tjener til at købe dette mel for at bage brød og kage, som med deres arge og gamle maskiner er blevet fortoldet.»

Den hovedårsagen til de nuværende økonomiske tilstande i Evropa er disse

toldmure, der foruden at hæmme vareomsætning får landene til at producere lidt af alle slags varer i stedet for, at hvert land burde kaste sig over at frembringe de varer, som det specielt egner sig til. Følgen deraf er en rasende afsætningskonkurrence, der medfører gensidige lønsænkninger. Det svækker købeevnen, hvad der yderligere nedsætter afsætningen, og dermed er svikmøllen i gang, og de 6 led, som følger af hinanden, gennemløbes.

1) Told. 2) Fordyrelse af varerne. 3) Formindsket købekraft. 4) Formindsket afsætning. 5) Formindsket produktion. 6) Arbejdsløshed og fattigdom.

Det er klart, at en sådan tilstand fører til Europas tilbagegang. Derfor tales der nu med stigende styrke imod disse økonomiske grænser, der hindrer en økonomisk bedring for vor verdensdel. Alle sagkyndige, der undersøger årsagerne til den nuværende krise, kommer til samme resultat. Ja, det er samme tankegang, der ligger bag Briands plan om Europas forenede stater og bag folkeforbundets økonomiske fredsbestræbelser, overalt ser man nu toldmurenes skadelige virkning; men desværre ser det ud til, at man forholder sig over for det økonomiske våben, tolden, på samme måde som over for det militære våben, hvor alle teoretisk ønsker våbnene nedlagte, men ingen vil gøre begyndelsen. Vi oplever, at toldmurene stadig bliver højere samtidig med, at alle erkender, at frihandel var bedre. Det skal indrømmes, at der for tiden er langt igen, inden Europa bliver til et stort frihandelsområde; men derfor kan man godt beskæftige sig med fordelene ved en sådan tilstand, thi først når det for alvor går op for menigmand, hvorledes frihandel i Europa kan fremkalde en hel anden og bedre tilstand end den nuværende, er der håb om, at vi kan arbejde frem i den rigtige retning.

Fordelene ved frihandel i Europa er mange, og de fleste af dem tydelige, ja, indlysende.

For det første betyder indførelse af frihandel, at vor verdensdel vil gennemløbe modsvarende 6 led som førnævnt ved toldens ødelæggende virkning.

1) Frihandel. 2) Billigere varer. 3) Forøget købekraft, 4) Forøget afsætning. 5) Forøget produktion. 6) Forøget beskæftigelse, velstand.

At disse følger af frihandel ikke blot er af teoretisk art, kan rent historisk påvises. Hver gang toldmure brydes ned, skabes en økonomisk og senere kulturel opblomstring. Da f. eks. de ca. 60 toldgrænser faldt i Tyskland i 1830erne, skabtes et efter den tids forhold mægtigt frihandelsområde, så det småborgerlige Tyskland løftedes op til en kulturstat af rang. Det tyske landbrug var i den tid det danske overlegent; først da Bismarck i 1870erne indførte told, kvaltes det tyske landbrug, så Tyskland ikke længere kan brødføde sig selv.

Det samme oplevede vi lidt senere i Danmark. Toldmurenes fjernelse i 1860erne skabte grundlaget for Danmarks økonomiske og kulturelle opblomstring i 1870erne og senere, hvorved vort landbrug f. eks. blev det tyske overlegent.

En anden ikke mindre vigtig følge af indførelse af frihandel i Evropa vilde være den, at vi slap for det uheldige enten — eller, der hidtil har knyttet sig til al statsdannelse. Før verdenskrigen havde vi gennemgående store stater i Evropa. Det var økonomisk set godt, men nationalt set dårligt. Efter verdenskrigen har vi gennemgående små stater. Det er nationalt set godt, men økonomisk set dårligt. Kunde vi nu få mange småstater nært sammenknyttet gennem frihandel, vilde det være godt både nationalt og økonomisk set.

Endelig må nævnes, at for fredens bevarelse er fordelene ved frihandel store. Erfaringen viser, at når toldmurene falder, lettes forståelsen mellem folkene. Intet skaber mere irritation og uvenskab mellem folkene end

stilart; dens hovedpræg er de mægtige dimensioner og de mange uroligt virkende dekorationer, der mange gange fremtræder i forskellige, spraglede materialer. Med Napoleon d. I. kom den gamle klassiske kultur igen i højsædet, og bygningerne blev i høj grad prægede deraf. I det gamle rådhus og Frue Kirke i København har vi typiske eksempler på den tids bygningskunst. Denne stilart kalder vi nyklassicismen, og dens hovedpræg er også store dimensioner, men ellers udtrykker den tids bygninger ro og strenghed, linierne er smukke og rene, og der anvendes ofte søjler.

Omkring midten af forrige århundrede begyndte den klassiske kultur imidlertid at blive noget tyndslidt. Med de nationale idéer, der nu blev båret frem, kom også kravet om en national kunst. Den nationale kunst vilde imidlertid ikke komme. Førhen var stilarterne groet frem den ene efter den anden; når den ene stilart havde mistet livskraften, trængte en ny sig frem og erobrede pladsen. Denne gang glippede det, og vi fik en sørgelig, forvirret periode i bygningskunstens historie. Da tiden ikke selv var i stand til at skabe den nye stil, forsøgte man at grave de afdøde stilarter op til et nyt liv. En gravede gotikken op, en anden valgte renæssancen; men resultaterne blev ikke gode. De blev nærmest at ligne ved kunstige, vellignende figurer i forhold til levende mennesker. Da bøtten med stilarterne var vendt, var man igen lige vidt. Enkelte forsøgte at vende bøtten endnu en gang, men denne leg følte til sidst uværdig. Stilforvirringen trængte omsider fra byerne ud på landet, hvor byggeriet netop i de år voksede i omfang på grund af de mange jernbaners anlæggelse. Den ene stationsby efter den anden skød op, og disse stationsbyers udseende blev værre og værre.

Man vil dog begå stor uret mod denne tid, hvis man hævder, at den ikke rummer et eneste lyspunkt. Navne

som Storck og Nyrop vil senere retninger indenfor bygningskunsten altid mindes med ærbødighed. Der kunde nævnes mange flere navne, men disse to skal nævnes, fordi de gjorde det største og betydningsfuldeste arbejde på hver sit område. Samtidig med interessen for de historiske stilarter vågnede hos mange ønsket om at se vore prægtige gamle bygningsværker, kirkerne og herregårdene befriet for senere tiders påklistringer, man vilde føre dem tilbage til deres oprindelige skikkelse. På dette område øvede Storck en betydningsfuld indsats, og de danske arkitekter var i det tidsrum kendt verden over for deres dygtige restaureringer. Martin Nyrop viste os med sit prægtige rådhus i København, hvorledes man kan lære af »de gamle« uden at være nødt til at efterligne dem. Han viste os, at, som han selv engang har sagt, af gammelt jern kan smedes nye våben.

Hovedfejlen ved den tid var, at den ikke forstod, at de historiske stilarter var ubrugelige for mennesker i det 20. århundrede. Mennesker, der skal bygge gotiske bygninger, må tænke og føle gotisk, og mennesker, der skal bygge barokke bygninger, må være gennemsyret af barokkens ånd. Men moderne mennesker tænker og føler hverken gotisk eller barokt, de tænker og føler moderne. Desuden stiller vi i vor tid flere krav til bygningen, som slet ikke blev stillet i den tid, der skabte de gamle stilarter. Vore krav om hygiejne kan ikke forenes med flere af de gamle stilarters grundprincipper. Dette må ikke forstås sådan, at de gamle stilarter ligefrem stillede krav om uhygiejne; men de stillede for eksempel krav om brede murpiller, således at der ikke kunde komme så meget lys ind i huset, som vi i vore dage anser for nødvendigt.

På landet følte denne stilforvirring stærkere end i købstæderne. Dels havde det landlige byggeri så uendelig meget at tabe, og dels var byggeriet på landet i

stod en kreds af interesserede i noget alvorligt. Den nu snart 80-årige landtvigskirkens bygmester, P. V. Jensen, begyndte i forening med nuværende professor Ivar Bentsen at afholde såkaldte bygmesterkursus rundt omkring i landet. Deltagerne opmålte og tegnede de smukkeste og mest typiske af de gamle gårde, de, der samtidig kunde tjene som forbilleder for moderne byggeri på landet. Senere dannedes foreningen »Bedre Byggeskik«, der virker på flere områder. Denne forening har overtaget de af P. V. Jensen Klindt og Ivar Bentsen påbegyndte opmålingskursus, der afholdes hver sommer. Desuden afholder den hver vinter et kursus i København, hvor deltagerne under vejledning af foreningens arkitekt, Harald Nielsen, projekterer de bygninger, de skal opføre, nå de kommer hjem i den praktiske virksomhed. Desuden har foreningen en tegnehjælp, hvor mindre bemidlede kan få råd og vejledning i byggesager mod at godtgøre udgifterne til tegneløn, mangfoldiggørelse af tegninger og porto. Også arkitekterne tager nu livligt del i arbejdet. Dels står en mængde arkitekter som medlemmer af »Bedre Byggeskik«, og dels projekterer de mere og mere arbejde på landet.

De idéer, som »Bedre Byggeskik« og en stor del arkitekter har arbejdet efter, går nærmest ud på, at man skal knytte forbindelsen med de historiske stilarter dér, hvor den blev brudt i forrige århundrede, da nyklassicismen mistede sin levedygtighed. Man håbede, at hvad der da mislykkedes, nemlig at en ny stilart vilde gro naturligt frem, vilde lykkes denne gang. Hvis opgaven, at hæve vor bygningskultur op i den højde, hvori den befandt sig i de gamle bønders og de gamle håndværkeres tid, skal lykkes os, kræves imidlertid ikke alene, at arkitekterne er denne opgave fuldt ud voksne. Det er heller ikke nok, at vi rundt omkring på vore håndværkerskoler

og tekniske skoler bibringer vore elever forståelsen af dette spørgsmål. Det er overordentlig vigtigt, at disse to faktorer virker, som de skal; det er nødvendigt, at vi har håndværkere, der kan deres fag til gavn, da størsteparten af det landlige byggeri altid er blevet og altid vil blive projekteret af håndværkerne alene uden arkitekternes hjælp. Men vi må gå et skridt videre endnu. To akademiprofessorer talte engang sammen om, hvorledes man bedst højnede byggekulturen, og den ene sagde da: »Det er et spørgsmål, om vi ikke burde indføre et fag, der skulde hedde bygherre- og bygherrekonepsykologi.« Her trykker skoen ikke så lidt; hvis de byggende ingen forståelse har af vort arbejde, når vi for lidt. På intet andet punkt er mennesket så konservativt, som når det gælder et hus. Det kunde aldrig falde os ind at anlægge samme konservatisme, når det gælder en bil. Vi forlanger først og fremmest af en bil, at den skal være praktisk bygget, kunne yde det mest mulige; udseendet må komme i anden række. Oprindeligt formede man bilen som en gammel karet, men man indså heldigvis snart det fornuftstridige i det.

Dette, at man dyrker den klassiske stil, har desværre ofte ført til, at man i alt for høj grad sværmer for den tids huse, dens møbler, dens porcelæn o. s. v. Møbelsnedkerne kan tale med om, hvor mange dårlige gamle møbler, de har måttet istandsætte i stedet for at få lov til at lave nye, virkelig gode møbler. Nu hænger denne boligkonservatisme imidlertid sammen med noget virkelig værdifuldt. Vi holder af at bo i slægtsgården, i hvis stuer måske flere generationer har levet deres liv. Det har værdi for os, selv om vi bor i et moderne hus med moderne møbler, at eje oldefars chatol eller mormors sybord. Disse følelser behøver vi ikke at skamme os ved. Sådanne gamle ting behøver heller ikke at se afstikkende ud mellem nye møbler, de kan tværtimod

ofte glide mærkværdig godt ind mellem dem. Det er ikke denne kærlighed til smukke gamle ting, man bør komme til livs, det er den ukritiske tilbedelse af alt, hvad der er gammelt, antikt, som man siger. Der drives nemlig formelig svindel med gamle ting. I Frankrig og Tyskland findes ligefrem fabrikker, der fremstiller »antike« møbler; møblerne gøres færdige, hvorefter betrækket snaves til og rives i laser, derpå bores »ormhuller« i træet, det hele får til sidst nogle knubs af en hammer, og så er »antikviteten« færdig og kan sælges. Hvis vor tid skal bygge huse og lave møbler, vi som moderne mennesker kan være tjent med at være omgivne af, og som vi kan være bekendt at aflevere til vore efterkommere som resultatet af vort arbejde, må vi først og fremmest være sandfærdige og naturlige. I de aller sidste år ser det virkelig ud som om det arbejde, der er gjort, er begyndt at bære frugt. Der bygges atter en del jævne, naturlige huse af vore håndværkere, og der er visse tegn på, at den længe ventede stil, der skal vise det 20. århundredes bygningskultur, vil komme. Det, der tog grunden bort under bygningskulturen i midten af forrige århundrede, var sikkert, når alt kommer til alt, industrien og dens mange, nye muligheder. Til ethvert materiale svarer en ganske bestemt form og anvendelse, der ikke uden videre kan overføres på et hvilket som helst andet materiale. De materialer, man arbejdede med indtil midten af forrige århundrede, var gamle og gennemprøvede i mange generationer, man var fortrolig med deres form og anvendelse. Nu kom industrien med en mængde nye materialer, hvis anvendelse og naturlige form man ikke kunde finde i løbet af få år. Senere har industrien skænket os endnu flere materialer, der kan komme byggeriet til gode. Af de materialer, der sikkert vil få den største betydning i den kommende tids byggeri, kan nævnes: valsejern (jernbjælker), glas frem-

overse.

Hvis vi
stå mål med de nu
af de nye materialer
det arbejde, man i tidligere
værksted og på byggepladsen, vil
kerne og maskinsnedkerierne. Dette vil
ene i langt højere grad end tidligere vil
ligne hverandre, de vil med et moderne udtryk
standardiserede. Der vil sikkert rejse sig en del mod-
stand mod disse tendenser, men da den industrielle frem-
stilling vil blive den billigste, vil den nok i løbet af
kortere eller længere tid gå af med sejren. Man vil sik-
kert som en hovedindvending fremføre, at det vil blive
trist at se på, når husene kommer til at ligne hverandre
så meget; men dette med forskelligheden er sikkert kun
en vanesag. Vi føler os ikke generede af, at det ene
automobil i høj grad ligner det andet, og vi går klædt i
tøj, der hele den civiliserede verden over skæres efter
samme model. Husene vil naturligvis aldrig komme til
at ligne hinanden, som det ene sæt tøj ligner det andet;
lokale og økonomiske forhold vil bidrage til at gøre dem
forskellige.

Den nye stilart, der i videst mulig udstrækning støt-
ter sig til industrien og standardiseringen, har fået
navnet funktionalismen. Funktionalismen er endnu kun i
sin vorden. Det vil tage tid, inden vi når så vidt, at den
står som et fuldgyldigt resultat af vor tids arbejde.
Mange vanskeligheder og megen modstand må over-
vindes, inden vi når så langt, og mange fejltagelser vil
måske også blive gjort. Den nye stilart vil få et noget
andet præg på landet end i byerne, da byggeriet på

landet aldrig kan blive særlig ensartet på grund af gårdenes forskellige størrelser m. m., men det forhindrer ikke, at man på landet kan drage mange fordele af de nye idéer alligevel.

Interessen for et virkelig tidssvarende byggeri må vækkes. Spørgsmålet er nemlig ikke blot et spørgsmål om skønhed, det er også et spørgsmål om økonomi og sundhed.

Aksel Skov.

Om Peter eller »Hans, der kom paa højskolen«.

I året 1866 udkom forfatteren Anton Nielsens bog »Om Hans, der kom på højskole«. Den blev mellem jævne mennesker meget læst og højt skattet.

I bogen fortælles om den unge sjællandske bondeknøs Hans. Først får læseren da at vide, hvordan Hans var, før han kom på højskole, og siden hvordan han blev efter sit ophold dér. Det ses da, at Hans havde vokset op som en forkælet gårdmandssøn, der hele sin tid havde gået i sit hjem og dér sovet sig gennem tilværelsen, sådan en rigtig døgenigt, en af dem, som Sjællænderne kalder »en rigtig træmand«, én, der, »hverken er til at hugge eller stikke i«.

Men da møder den unge højskoleforstander ham, og da får Hans for første gang i sit liv lyst til noget, han vil på højskole. Og under sit ophold dér vågner da Hans op af »Livets søvn«, og lige så død og dorsk, han før har været, lige så spillevende bliver han nu. Og da han atter vender tilbage til fædrenehjemmet, kommer han som et aprilsvejr over hele sin dvalebundne hjemstavn og prøver på at kalde den op til det liv, han selv er så lykkelig ved at have fået del i.

Bogen er et af de første forsøg på at løfte højskolen ind i poesiens verden, og er det end ikke helt lykkedes forfatteren, som selv endnu kun kendte lidt til dens liv,

så står den lille bog dog i interesse for og i kærlighed til sit emne langt over de fleste af dem, der senere er kommen frem om den sag.

Det er en kendt ting, at den højskoleforstander, der kom op at køre hos Hans på den uforglemmelige »mølle-tur«, det var Ernst Trier, og den højskole, som Hans kom på, det var Vallekilde. Spurgte man senere Trier, om han kendte sig ved den skildring, som dér var givet af ham og hans skole, kunde han jo nok sætte et betænkeligt ansigt op og ryste på hovedet. Anton Nielsen, der netop ved Triers hjælp lige var bleven hjulpet over fra det indremissionske stade til det grundtvigske, bekræftede dog endnu den gang kun alt for tydeligt det gamle ord: »karret smager altid af, hvad der først har været i det«.

Anton Niensens skildring af sin »Hans« og hans forhold til højskolen er tildels bygget over virkeligheden. Men også kun tildels. »Hans« var ikke gårdmandssøn, men et fattigt, moderløst barn, der fra lille havde været ude blandt fremmede og var bleven taget hårdt på. Under denne behandling var han selv bleven hård og havde fået ulyst til arbejde.

Så traf det sig, at han kom til Anton Nielsen for at passe hans skolelod, og her blev da de to kendt, og her var det, Trier kom til at tale med ham, idet hans husbond bad Peter — som karlen hed — at køre Trier på vej i det lille enspænderkøretøj.

Fra den samtale, som de to dér førte, stammede karlens lyst til at komme ind på højskolen hos Trier. Det var hans »mølletur«. I de talrige breve, som Anton Nielsen senere sendte fra skolen i Munkebjergby (ved Sorø) til Trier i Vallekilde, omtaler han ofte sin Peter. Fra dem er da de efterfølgende små-uddrag hentet om den Peter, der åbenbart må have stået den barnløse Anton Niensens hjærte meget nær. Hans første brev er

fra den 28. november 1865, efter at Peter er kommen til Vallekilde som elev. Her hedder det blandt andet: »Skønt Peter ser så stærk ud, har han dog en slem sygdom, der sandsynligvis vil kalde ham tidlig bort; det er tuberkler; endnu er det dog ikke i nogen høj grad; men man véd jo ikke, hvilken vending det kan tage; han må derfor være meget forsigtig imod forkølelse, og han kan heller ikke tåle at synge eller tale for meget; han må drikke levertran tre gange daglig. Imidlertid er han som andre unge mennesker uforsigtig og glemsom; men da jeg véd, med hvilken kærlighed De omfatter Deres unge venner, tør jeg jo godt bede Dem om at være barnepige for ham Jeg tror, hans hjerte er godt; og det er da noget; men han er et stakkels moderløst barn, som har vokset op mellem fremmede og har altid måttet tjæne. Verden har taget på ham med stålhandsker, og det bliver hjertet hårdt af. Jeg har været god imod ham, og jeg tror, han er bleven lidt blødere. Han har ikke stor lyst til at arbejde, men det er måske, fordi det falder ham besværligt; han mangler også viljesstyrke. Han vil dog godt indrømme, at han tager fejl, når han bliver taget med det gode. Han er meget ærlig og siger altid sandheden, om også det er til hans egen skade Jeg har gjort mig megen umage med at få ham til at elske Vorherre; men jeg tror ikke, jeg er kommen ret vidt dermed Jeg holder selv ikke ret meget af Gud desværre; derfor kan jeg vel ikke lære andre det ret godt. Kunde De have større velsignelse dertil end jeg, da skulde jeg aldrig fortryde på det. Det var det, jeg helst vilde, han skulde lære. Ja, Gud give Dem nåde til at lære ham både at leve og at dø! — Han fik med her fra byen en adresse til smeden i Vallekilde, men da han skal være en forvorpen krabat, håber jeg ikke, Peter vil give sig af med ham, der ellers er ham ganske ubekendt.

Ja, De ser nu, at jeg skåner ham ikke; men De kan vel også nok læse imellem linierne, hvorefter det kommer.

Det har ikke været mig muligt at skaffe sængklæder til ham; jeg vil derfor gjerne betale et større vederlag for ham. Bliver han syg derinde — ja, De glemmer jo ikke Deres unge venner —, så må der intet blive spart for at få ham rask igen. Jeg skal nok betale . . . Jeg kan ikke lade være med at fortælle Dem, hvor meget han holder af Dem: han vilde ikke have frimærker med for derved at få anledning til at tale med Dem (når han skulde købe dem) . . . Ja, han er et barn endnu. Gid De nu måtte kunne få et rigtig godt barn af ham!

Så vil jeg også fortælle Dem, hvor meget jeg holder af Dem. — Nej, det behøves ikke. At jeg sender Dem Peter, er bevis nok.«

Den 8. december skriver han videre om Peter:

»De kan tro, jeg længes meget efter min dreng. Han sad herinde hos mig næsten hver aften. Om også jeg ikke havde mange stunder til at tale med ham, så kunde jeg dog godt lide at have ham at se på. Og han var da heller ikke så bange for at forstyrre mig, den store dreng, for han vidste jo godt, hvor meget jeg holdt ad ham . . . Det første år, jeg havde Peter, kunde jeg næsten ikke lide ham; han var mig da fuldkommen ligegyldig; men så blev han syg, og min eneste broder var nylig død af samme sygdom, derfor fik jeg medlidenhed med ham og troede, han skulde dø. Dog, han kom sig, og siden har han været min søn — næsten. Om han just holder så meget ad mig, véd jeg ikke, men det gør da heller ikke så meget til sagen, når han blot kommer til at holde ad Vorherre.

Nu må De sige mig rent ud af posen, hvordan De synes om hans person, og om han gør fremgang. Jeg kan godt tåle at høre, hvad det skal være. Han er jo dygtig uvidende og vist også noget rå endnu; men jeg

tror dog, jeg har fået ham lært noget, Gud ske lov! Hils ham!« —

Kort efter juleferien blev Peter syg, hvad der gjorde Anton Nielsen meget urolig. Peter kom dog over det, og i brev af 22. januar 1866 hedder det: »Gud Fader ske lov og tak, at min Peter er rask igen — der er et stykke af mit hjærte borte, når han ikke er hos mig.« —

Den 22. februar: »Snart kommer min ny fortælling*); den kan måske også skaffe Dem elever Jeg er så mageløs optaget af den. Jeg skriver om en højskole; og jeg skriver ret med lyst, bare jeg havde mere tid dertil. Hvordan jeg så bærer mig ad, så skal hver en af disse karle få et aftryk af den; men de må ikke sige det til dem. — Dersom forstanderen i min bog skulde komme til at ligne Dem en smule, så bliver De vel ikke vred; jeg kan såmænd ikke gøre ved det; men der bliver da ingen påfaldende lighed.

Tak, fordi De holder så meget af min dreng! Jeg tror også, der er en stor rigdom af kærlighed i hans hjærte; men den har ligget i brak så længe. Gud give, han var rask! — men jeg er nu også ufornejlig. Før bad jeg blot til, at han måtte blive rar, og nu, da denne bøn er hørt, har jeg straks en ny; men det går nok an, da vor fader i himlen er så god«

Den 18. april er Anton Nielsen kommen så vidt med sin bog »Hans, der kom på højskole«, at han kan sende en hel bunke ind til Trier, der er foruden een til Trier een til hver af eleverne. Han beder nu Trier gennemlæse den lille bog, og hvis han synes, at skildringen af elevernes afsked fra højskolen kommer ham noget ubejelig lige nu, før den virkelige afsked (den sidste april), da vil han bede Trier gemme bogen til selve afskedsdagen. Denne henstilling fulgte Trier, og da forfatteren selv var

*) »Hans, der kom på højskole«.

til stede på afskedsdagen, blev det ham, der kom til at uddele frieksemplarerne til eleverne, efter at han først havde skrevet deres navne i bøgerne. »Du må«, skriver A. N. i brevet af 18. april, »bære over med min fortælling; meningen er god; men der er noget, som jeg er utilfreds med«

I sin bog »25 års skolevirksomhed« bemærker Trier om denne Anton Nielsens Peter, at »han udviklede sig særdeles meget denne første vinter på skolen«.

Peter vendte tilbage til sin plads i Munkebjergby skole; men han var ikke rask.

Anton Nielsens brev af 19. maj: »Nu har jeg da så min Peter igen, og jeg er så umådelig glad over ham. Han er også begyndt at komme sig godt; kun synes jeg ikke, han er så glad, som han skulde være; men han kan måske ikke være anderledes og har måske heller ikke været det før uden i enkelte øjeblikke. Det er nok med ham som med kongesønnen, hvem valravnen mærkede (se folkevisen om valravnen); men vi er jo allesammen mærkede — mer eller mindre; når bare vi en gang må sove ind med Herrens mærke på os.

Det er i dag første pinsedag, og vi har nu hejst Danebrog her i Bjærgby Vi sang ved vor morgenbøn »hil dig, vor fane!« men naturligvis inde i stuen som pæne folk. Peter er naturligvis meget glad derover — men jeg véd da ikke, om han er gladere end jeg. Han sidder nu her lige overfor mig og læser baglænds, hvad jeg skriver til dig Peter og jeg har ellers udset en smuk talerstol til dig, når du kommer herved at holde foredrag. Det er højen i hjørnet af min have, en grøn hæk foran dig og Danebrog over hovedet, god plads til tilhørerne, som nok skal komme. Hvad kan du så forlange mere Min egen dreng, Peter Jensen, hilser dig så mange gange.« Det er Peter, der selv har skrevet sit navn i brevet.

Den 24. juni: »Peter går og glæder sig så meget til dit komme. Han vilde nok gerne have, at hans bekendte her på egnen skulde vide, hvor rar du er. Du kan ellers tro, jeg har megen glæde af ham. Vi trættes for resten tit, og er sommetider ikke langt fra at blive uvenner, for han er en trodsig natur — ligesom hans husbond. Men det ender dog altid med, at vi bliver enige og da meget bedre venner end før. For et øjeblik siden var jeg inde hos ham; han lå på ryggen i sengen — det er jo søndag; men han fejlede da ikke andet end det, at han havde et stærkt anfald af »den sjællandske syge«. Jeg tiggede ham for at komme ind og skrive et par linier i dette brev. — Nej, det kunde han da ikke, han var ikke oplagt; men jeg blev ved at tigge ham, til han omsider sagde ja—a. Men om det bliver til noget ved jeg ikke; men hvis han nu ikke kommer, synes du da ikke, jeg skulde blive vred; det er jo en forkælet unge; både du og jeg har kælet for ham; men jeg trøster mig med, at de forkælede børn plejer at holde mest af deres forældre.«

Trods »den sjællandske syge« har Peter dog taget sig sammen til at skrive hele brevs fjærde side. Han retter deri en stærk opfordring til Trier om snart at komme til Munkebjergby og »holde forsamling« for egnens folk.

Anton Nielsen oplyser forøvrigt, at han er misfornøjet med det sted i bogen, hvor højskoleforstanderen udgiver sig for guldgraver. Han skriver: »Kan du ikke give mig lidt hjælp. Enhver der bringer noget godt frem, der før lå skjult, kan dog lignedes ved en guldgraver. Du er jo en sådan guldgraver, men hvordan skal jeg forklare det. . . . Min bog har fået en temmelig dårlig anmeldelse i »Folkets avis«, men jeg har allerede undersøgt.«

Anton Nielsen slutter sit brev med at udtale sin glæde over, at han i denne vinter har fået Peters broder

hen til Trier og over, at denne også synes godt om broderen.

Ved juletid (1866) blev Peter meget syg, og det gjorde hans husbond og faderlige ven bitterlig ondt. Han må skrive til Trier derom. »Peter er syg; det er så strængt for mig at se. Måske han endnu en gang kan bedre sig mod foråret. Hvis så er, kommer vi ind til dig. Jeg må selv være karl i denne tid, muge, save brænde, ringe; men det gjorde slet ingen ting, om bare min dreng kunde blive rask; dog, der er kun lidt håb.

Peter blev dog bedre, og i februar gjorde de to den påtænkte rejse til Vallekilde.

Hen på sommeren 1867 begyndte der underhandlinger om at få Anton Nielsen til Fyn, og han skriver da til Trier den 5. august: »Hvis dette sker, da kommer jeg måske nok til at bede dig*) om plads til Peter hos dig i Vallekilde. Han er svagere i sommer; det bliver måske den sidste sommer, han får at se her på jorden. Men jeg håber, at grønt hans træ »skal herligt stå og sine dybe rødder slå i evighedens sommer«. Ja, Gud give, vi var vel hjemme deroppe.«

I et brev af 14. juli er humøret dog lidt lysere. Han skriver til Trier: »Det vil more dig, at dagen før vi skulde til grundlovsfest, lå Peter om aftenen i sængen og udarbejdede en grundlovstale, som ikke skulde holdes, men som kunde have været holdt ved sådan lejlighed, og som var lige så god som mange af dem, der blev holdt. Jeg hørte den dagen efter og fik da den tanke at skrive den ned. Her er den.«

Imidlertid droges Anton Nielsen selv stærkt mod højskolegerningen, den han havde lært at kende hos Trier i Vallekilde, og da han netop i denne tid kom i forbindelse med den fynske digter og bonde Mads

*) De var imidlertid bleven dus.

Hansen, førte dette til, at han beslutter sig til at overtage stillingen som forstander for den højskole, Mads Hansen vilde have begyndt i Vesterskerne ved Svendborg.

For at søge yderligere dygtiggørelse hertil får han lov til at opholde sig hos Trier i vinteren 1867—1868. Men da må Peter med; hans faderlige ven kan ikke rejse fra ham, så svag han er. Således får Peter da sin anden højskolevinter; men han var allerede den gang så medtaget af den frygtelige sygdom, at døden var let at forudse.

Men idet Anton Nielsen nu gjorde sig i stand til at drage til Fyn som forstander for højskolen i Vesterskerne, sendte han Peter over til sin far, den gamle lærer Nielsen i Rerslev. Her blev den syge karl omhyggeligt plejet af de gamle lærerfolk.

Dagen før Peters død kom gamle Nielsen ind til en af naboerne og spurgte, om de endnu en gang vilde se Peter, ti så måtte de helst komme nu med det samme. Husets datter fulgte da med derind. Den brystsyge, unge mand sad da op overende i sængen og havde tilsyneladende meget besvær med at få luft.

Peters grav blev kastet lige inden for den side af kirkegårdsmuren i Rerslev, der vender ud mod skolegården. På et kors over graven lod Anton Nielsen som mindeskrift sætte disse ord: »Barnet er ikke død, men han sover.«

Gamle Nielsen og hans kone gik ofte ind og puslede ved graven; undertiden var den omtalte nabodatter, der imidlertid var bleven gift, med. Nielsen bad hende således en gang om at gå ud og plukke nogle hvide anemoner til at smykke graven med. Den hvide anemone havde været Peters yndlingsblomst.

Da gamle Nielsen senere flyttede over til sønnen på Fyn, blev Peters grav efterhånden forsømt. Den før-

omtalte nabodatter, som senere selv blev bosat i Rørslev har fortalt, hvordan graven den gang henlå i en sørgelig forfatning; den lignede nærmest en »bén- og ukrudtsdyng« . Kun en vedbendsranke, som gl. Nielsen havde plantet, søgte, med sine grønne blade at bøde lidt på uhyggen ved den vanskøttede grav. Samme kvinde tog sig da for — i sin taknemmelighed over for gl. Nielsen — at passe Peters grav; men nogle år senere skete det, at der blev anlagt en ny vej og den kom da til at gå netop over denne grav, som derved blev sløftet og ud-slettet.

Det gjorde de gamle venner af »degnens Peter« ondt; men de prøvede at trøste sig med, at nu vidste de da, at Peters jordiske lævninger fik lov til at hvile i fred; nu blev de ikke udsat for om kortere eller længere tid at blive kastet op for at give plads for andre kister.

Da gl. Nielsen senere jordedes på Rørslev kirkegård blev det kors, der nu står på hans grav formet netop som det, der i sin tid stod på Peters, kun blev det lidt større.

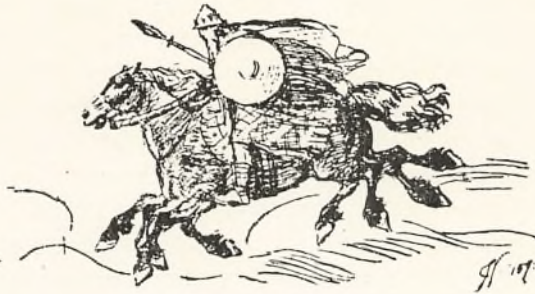
(Disse oplysninger om gravene er mig givet af lærerinde frk. Josepha Marie Johansen, Grevinge).

Peter nåde således ikke at komme med Anton Nielsen til Fyn, hvad der sikkert ellers havde været meningen. Den barnløse Anton Nielsen, hvis uharmoniske hjem kort efter opløstes for ham, trængte hele sit liv til kærlighed. I Peter havde han fundet én, til hvem hans kærlighedstørstende sjæl havde knyttet sig med stærke bånd. Senere ser man ham prøve på at finde andre ynglinge til at fylde den tomme plads efter Peter Jensen.

Anton Nielsen fik således aldrig i virkeligheden at se, hvordan »Hans« blev; det han dog så festligt og så frydefuldt havde varslet om og udmalet i sin bog. Det satte døden bom for.

Solvang, Vallekilde.

Povl Hansen.

Om dronning Bengerd.

År 1214 — to år efter den elskede dronning Dagsmars død — indgik hendes efterlevende husbond Valdemar Sejr et nyt ægteskab. Også denne gang hentede han sin hustru langt ad led ja omtrent så langt borte fra, som det praktisk talt var muligt at komme, nemlig helt nede fra den pyrenæiske halvø. Det blev første men ikke sidste gang i historien, at disse lande sendte Danmark en dronning. Hendes navn var Berengaria.

At dette ægteskab kom i stand er vel et blandt flere beviser for, at vort fædreland i Valdemarstiden var ved at træde ind blandt de europæiske magter, som der regnedes med derude i den store verden.

Megen forbindelse mellem de to lande har der næppe været tidligere. »Alfons den vise« meddeler et gammelt sagn, i følge hvilket der en gang i gamle dage drog en flok krigere ud fra det kolde Nord for at underlægge sig lande og folk. De kom omsider også til Spanien, på det sted, hvor nu Bayona ligger. De havde fået besked om det spejl, der skulde være i Coronas tårn, og hvori man kunde se alle de skibe, der kom over havet. Det spejl vilde de prøve at få slået i stykker.

I dette sagn spejler sig rimeligvis de europæisk

kendte vikingetog fra det gamle Nord. Det første af disse, der omtales fra Spanien, indtraf år 844; altså mens Ansgar levede og virkede heroppe i Danmark.

De spanske krønikeskribere skildrer disse Nordmannos (Nordmanner) som vildere og mere blodtørstige end selve de grusomme Maurer.

Skønt enkelte spanske konger, f. ex. den tapre kong Ramiro I. slog dem og for en tid skaffede fred, så kom de dog bestandig igen og fyldte i 200 år landet med angst og rædsel. År 908 blev den berømte valfartsby Santiago — med den grav, man angav som apostelen Jakobs — ødelagt i bund og grund.

Senere skete der her fra Norden adskillige »kors-tog« til Spanien mod Maurerne; men bedst blev dog senere Spanieland her i Norden kendt som valfartsted til st. Jakobs grav i Santiago. Der kom nu en tid, hvor dette sted kappedes i yndest og anseelse med selve Rom og Jerusalem. At mange danske har draget hertil på pilgrimmenes langeledsfærd derom vidner det bedst, at der endnu på latin er opbevaret en slags rejsehåndbog, der tager Ribe til udgangspunkt for en sådan pilgrimsfærd. Ribe var jo den gang Danmarks eneste Vesterhavshavn, med åben søvej foran sig ud til den store verden.

Blev dronning Berengaria end den første portugisiske prinsesse der fra denne fjærne egn kom på tronen i Danmark, var der dog allerede tidligere gjort forsøg på ægteskabelige forbindelser mellem de to landes fyrstehuse idet Alfonso den 8. af Kastilien 1203 arbejdede på at skaffe sin søn Ferdinand (el. Fernando) en dansk prinsesse til hustru. Den pågældende må vist have været daværende kong Knud Valdemarsens søster Regitze, og at tanken kunde ledes herop, skyldes måske, at Knuds søster Ingeborg kort tid før var bleven gift med den franske kong Filip August. Det kunde da ligge ret nær for Alfonso at søge samme sted hen for sin søn.

Alfonso udsendte i denne bejlerfærd til Danmark foruden en biskop tillige selve dominikanerordenens berømte stifter, den hellige Dominikus.

Der kom dog intet ud af denne sendelse, uden at vi nu véd grunden dertil; Regitze blev senere gift med Erik Knutson i Sverige.

Om Berengaria, før hun kom til Danmark, vides ikke meget. Hun var datter af kong Sancho og dronning Aldonca af Portugal. Moderen, der var født prinsesse af Aragonien, døde år 1198 efter 17 års ægteskab, hvori hun fødte sin husbond 9 børn. Berengaria er rimeligvis født år 1192 og var således kun 6 år, da moderens død indtraf.

Efter moderens død blev hun opdraget hos sin ældste søster, der blev gift med kong Alfonso af Leon. I hjemmet fulgte broderen Alfonso kort efter faderen på tronen; men mellem de to svogre og navnebrødre udbrød der senere en række bitre stridigheder, og under disse forsvinder Berengaria ud af den portugisiske historie, så man i Portugal senere har anset hende for at være død som ung.

Dette var jo imidlertid ikke tilfældet, og enkelte har da gættet på, at hun allerede tidligt må have forladt søsterens hjem og under den uhyggelige familietvist taget op til en yngre broder Ferdinand (el. Ferand) der ved ægteskab med en arving til Flandern var bleven greve i dette land (det nordøstlige hjørne af Frankrig) og på den måde lensmand under den franske konge Filip August. Ferands bryllup stod i Paris, og da Valdemar Sejrs søster den gang var dronning i Frankrig, er det måske gennem hende, at den danske konge har fået opmærksomheden henvendt på den vidunderlig skønne, portugisiske prinsesse. I hvert fald var Flandern da heller ikke længere borte fra Danmarks grænser, end at den konge, der fordybede sig så stærkt i Tysklands

forhold og stridigheder, let kan have mødt rygtet om Berengarias usædvanlige skønhed og deraf have taget anledning til sin bejlen.

År 1214 kom brylluppet i stand, uden at vi dog véd stedet, hvor det blev holdt. Det kan vist næppe være politiske grunde, der fik partiet i stand. Ferand sluttede sig nemlig til den tyske konge Otto, som Valdemar den gang havde brudt med for at slutte sig til Frederik af Hohen Staufen. Også i den franske politik stod de på hver sin side, Ferand som fjende af Filip August, som den gang for et års tid siden atter havde taget Valdemars søster den hårdt forurettede Ingeborg til nåde og på ny indsat hende i hendes ægteskabelige rettigheder, rimeligvis for atter at søge tilnærmelse til Danerkongen.

Og netop år 1214 stod i Frankrig den store afgørende kamp, »det riderlige slag« ved Bouvines, hvor det endelig lykkedes Filip August at overvinde sine fjender, deriblandt også Ferand, som i kampen blev taget til fange. På et gammelt billede fra den tid ser man den unge, tapre greve blive ført ind i Paris bagbunden som en forbryder og kastet på en ussel kærre, mens folk håner ham.

Det vil heraf ses, at Valdemars valg af hustru vanskeligt kan opfattes som et *politisk* parti. Langt nærmere ligger det at tænke sig rygtet om Berengarias sjældne skønhed som årsag. Valdemar stod allerede den gang som indehaver af en stormagtsstilling i Nordeuropa. Under sådanne omstændigheder turde han vel vove at se bort fra det politisk kloge og følge andre tilskyndelser.

Nærmere kan dette spørgsmaal næppe besvares.

Den ny dronnings navn var vel ikke helt ukendt i Danmark i hvert fald kendtes mandsnavnet Berengarius her. Hjemme i sit fjærne fædreland skal den lille prinsesse have fået kælenavnet Berenguella; måske har det

skønne barn været — som navnet kunde tyde på — stærkt forkælet. Et og andet i hendes senere optræden her oppe i Danmark kunde måske pege i den retning.

Dog, med hendes navn gik det her i hendes ny fædreland, som det var gået med hendes forgængerskes i ægteskabet, Dragomirs navn. Også dette var for vanskeligt at udtale for de danske — noget lade — tunger, og så var det jo kun en tom lyd, da de ikke forstod ordets betydning; det blev derfor hurtigt afslidt og omdannet, men i modsætning til Dragomirs navn, der undergik en forandring til det bedre, idet Dagmar betyder Dagens mø, den lyse, milde kvinde, så blev Bengaria-navnet omdannet i retning af det værre, enten man så tænker på formen »Briginild« eller på Bengerd. N. M. Petersen antager den førstnævnte navneform for at være en fordrejelse af »Brynhild«, andre påstår, at det står i forbindelse med plantenavnet Bregne, »en urt« — skriver A. D. Jørgensen, »der også kaldes hugormekål og af folketroen stadig har været sat i forbindelse med de onde magter«.

Den mest almindelige form for Berengarias omdannede navn var dog formen »Bengerd«. A. D. Jørgensen tyder dette som sammensat af de to ord »Ben« og »gerd«. Det første med hentydning til dødningebenet og det sidste som kvindenavnet Gerd (Gerda), altså døds møen, nattens mø. Navnet kommer således til at danne en udpræget og let iøjenfaldende modsætning til navnet på Valdemars første hustru Dagmar, dagens mø.

Allerede i denne navnegivning møder os folkets bestemte opfattelse af de to dronninger som absolute modsætninger. Den ene som dagens og livets, den anden som dødens og nattens kvinde. Uvilkårlig vil det spørgsmål trænge sig frem, om denne modsætning da virkelig er sand, er historisk. Herpå kan dog ikke gives noget fyldestgørende svar. Man kan jo huske på, at Valdemar

under sine korstog til Estland og sine andre krige sikkert må have brugt mange penge, og når da overleveringen lader Bengerd bede kongen om at udskrive store skatter, da er det muligvis for derved at unddrage kongen ansvaret for skattens tyngde.

Vi kan dog dristigt gå ud fra, at folket virkelig har mødt som en levende modsætning i de to kvinders udseende og ydre fremtræden. At Dagmar har været lys, antyder hendes navn, at Bengerd har været mørk ja »sort som natten«, det fortæller os hendes hårfletning, fundet i hendes grav ved undersøgelse af denne i nyere tid.

At Bengerds portugisiske slægt var vild og stridbar, synes borgerkrigene mellem hendes søskende at tyde på, og det er jo det samme, der gentager sig efter hendes død mellem hendes sønner. Måske har da hun også haft sin »rem af huden«. Den, folkevisen så særligt har fæstet sig ved.

Tre sønner og en datter fødte Bengerd sin mand. Hendes ægteskab blev netop af samme varighed, som Dagmars, nemlig 7 år. Den 27. marts 1221 døde hun under fødselen af sit femte barn, der rimeligvis må være død samtidig, da vi ikke senere hører det omtale.

Om Bengerds forhold til Valdemar véd vi lige så lidt som om Dagmars tilsvarende.

Hvad de to dronningers børn angår, synes kongen at have optrådt rimeligt og retfærdigt. Dagmars søn Valdemar den unge, kronedes med stor højtidelighed til konge, endnu mens Bengerd levede, og efter hendes død fik han til ægte en datter af hendes ældste broder Alfonso, regerende konge i Portugal. Dette synes jo ikke at tyde på, at Valdemar Sejr har fortrudt sit andet ægteskab. Men modsat har man dog også med en vis ret peget på den mærkelige omstændighed, at ingen af

Bengerds børn lod — tvært imod tidens skik — deres moder opkalde, da de gav deres børn navne. Har de måske ikke brudt sig om at holde mindet om hende i live. Ja, herom kan kun gisses.

Dronning Bengerds grav kastedes side om side med Dagmars, så heller ikke her gjorde ægtefællen forskel. I Ringsted i Mariakirkens midtergang, neden for koret, fandtes de to grave med et mellemrum så stort, at der var plads til kongens grav midt imellem, således at Dagmar lå ved hans venstre og Bengerd ved hans højre side.

Da Fr. 7. senere lod kongegravene i Ringsted åbne, viste det sig, at Dagmars grav var fuldstændig forstyrret og ødelagt af anden gravlæggelse på samme plads, mens Valdemars og Bengerds var forholdsvis vel bevarede. Undersøgelserne viste, at Valdemar Sejr var en kraftig mand, omtrent 187 cm høj.

Da man åbnede Bengerds grav, fandt man i bunden af den en blykiste med låg; men den øverste del af låget (hovedenden) var skåret løs og må tidligere være taget op. Hvorefter man med vold har løftet Bengerds hoved bort fra dets naturlige plads og tvunget det ned over skulderen, mens en rund sten indtog det murede rum, der var bestemt til ligets hoved.

Det er altså gået med Bengerd som senere med hendes søn den fredløse »konge- og brodermorder« Abel i Slesvig domkirke; de fik ikke lov at hvile i fred i deres grave.

En anden overlevering vil vide, at kirkegængerne i lange tider efter Bengerds begravelse aldrig gik forbi hendes grav uden at spytte på den.

Hendes hovedskal fandtes i graven overmåde vel bevaret, professor Ibsen, der foretog den anatomiske undersøgelse hævder: »Hovedet var af en særdeles smuk form med ovalt ansigt, fremspringende næseben og med

fuldstændig tandrække af en sjælden regelmæssig og skøn form«.

En lignende erklæring blev afgivet med hensyn til de andre dele af skelettet, navnlig armene og benene. De var i højeste grad skønt og fint formede. — Med undtagelse af halshvirvlerne var alle skeletdele til stede. Gravens indhold bekræftede i ét og alt sandheden i den gamle overlevering om Bengersds skønhed.

Af hovedet blev der taget en gibsafstøbning, der siden blev indsat i et vægskab i kirken sammen med en lignende gibsafstøbning af Sofie, Valdemar den stores dronning.

Dér vil besøgende endnu kunne få dem at se.

Det her foran meddelte er omtrent alt hvad der ad historisk vej kan oplyses om dronning Bengersds liv og levned. Kun lidet får vi at vide om hendes livsskæbne og endnu mindre om hendes karakter.

Dog en »kilde« er endnu ikke nævnt, folkevisen nemlig; men denne kildes *historiske* værdi må endelig ikke overvurderes.

Foruden en noget forkommen svensk form af Bengersds-visen haves på dansk to opskrifter. (Se S. Grundtvig: Danske folkeviser 3. del nr. 139).

Den første af disse opskrifter A. er dog nærmest kun et brudstykke, hvorimod opskriften B. er langt fyldigere.

Jeg bruger her den redaktion af denne vise, som A. D. Jørgensen har brugt til sin afhandling »Valdemar Sejr og hans dronninger«.

Det er let at se, at visen fremtræder som en villet modsætning til Dagmars-viserne; den begynder her som hist med brudens bøn om sin morgengave. Her kan de to dronningers karakter rigtig få anledning til at vise sig i modsætning til hinanden. Mens Dagmars bøn er det skønneste udtryk for selvforglemmende kærlighed og

medynk med dem, der er i nød, så er Bengerd's et tilsvarende udtryk for det vildeste begær og den mest udprægede egenkærlighed.

Dagmar beder de fattige fri for skat og de fangne sat i frihed. Bengerd beder, ja, trygler om skat på folket for at berige sig selv.

Sådan opfatter folket hende og denne opfattelse møder os som et rovdyr's knurren i det omkvæd, som fra første vers ledsager visens fortælling: »Ve, da vorde hende Bengerd«!

Morgengaven var selvfølgelig også en sag af den største betydning for den unge brud. Meningen var, at hun af den skulde kunne leve standsmæssigt i tilfælde af brudgommens død før hende — en slags enkepension efter den tids forhold.

Her var da en ypperlig lejlighed til digterisk at belyse, hvem Bengerd var. Og folkevisen udnytter da også lejligheden til gavns, først antydes hendes hidsige begær ved meddelelsen om, at Bengerd vågner »årle om morgenen — længe før dag«, og vel sagtens — efter at hun derpå har vækket kongen, »kræver« hun sin morgengave, og den hører til de store:

»Først give du mig Samsø
og så en guldkrone af hver en mø«.

Hun vil have både i pose og i sæk. Ikke nok med at blive sikret de kongelige indkomster af et stykke af landet (Samsø), sådan som den almindelige skik og brug var, så »kræver« hun også »rede penge«, en guldkrone (guldmønt) af hver en mø i Danmark.

Man tænke sig Valdemars overraskelse — og ved nærmere eftertanke — hans forfærdelse ved denne egenkærlige og uopfyldelige bøn. Hun har jo bedt om det umulige.

Kongen han svarede Bengerd så:
 »Frue, noget mindre du bede må;
 der er så mangen en fattig mø,
 hun kan det ej alt for sin død.«

Kongen er i den samme stilling som under Dagsmars morgengave-bøn, også den gang havde han syntes, hans brud bad om det umulige; mæjestætsforbryderens, landsforræderens, biskop Valdemars løsladelse, også den gang havde han sagt nej, til opfyldelsen, men Dagmar havde dog sejret i sin selvforfølgende medynk med den ulykkelige. Den kunde den ridderlige konge ikke i længden modstå; han måtte bøje sig og sige ja til hendes bøn efter en længere modstand. Det er altså en lignende kamp, der nu foregår med hans anden ægtefælle. Bengerd synes ikke hendes bøn er umulig at opfylde; kongen behøver jo bare at forbyde fruene i landet at slide skarlagen; ti så bliver der nok råd:

»Min herre, lad det så være,
 du lade ej fruer skarlagen bære.«

Men dertil svarer Valdemar:

»Kan hun det læste (ævne) at købe for sig,
 fuldt vel skal hun det slide for mig.«

Godt, mener Bengerd — Valdemar holder altså ikke af at lægge skatten på de store, de rige, »fruerne«; de kan let vise ham kløerne. Det er der imidlertid gode råd for, så lægger vi den på de små, på de »fattige bønder«, som Dagmar bad godt for. Ja vel, lettest er det altid at komme over, hvor gærdet er lavest. Altså:

»Min kære herre, den bøn du mig vide, (tilstå)
 lad aldrig bondesøn god hest ride!«

Men heller ikke den form for beskatning vil kongen gå med til:

»Kan han den læste at holde for sig,
 vel skal han ride den selv for mig.«

Bengerds angreb er igen slået tilbage; men hun ved andre udveje. Når hendes brudgom således bestemt tager afstand fra den »direkte skat«, så kan det jo dog være, at han er mere medgørlig, hvis hun går til den »indirekte«.

Denne form for skatte-udskrivning vækker jo i reglen langt mindre modvilje hos de skatteydende. Her må hun kunne komme frem:

»Kære herre, du lade det gå,
men lad vore lande med jærn beslå.«

Gør Danmark til et »lukket og låset« land, så at ingen kan føre varer her ind uden at betale told til kongens kasse, da skal du se, hvor midlerne vokser, uden at nogen mors sjæl tænker på, hvor de kommer fra; eller hvem, der betaler dem. Bær du dig sådan ad, da kan du let tilstå mig min morgengave.

Kongen begynder at forstå, at med gode og alvorlige grunde kan han ikke få den havesyge kvinde til at tie; men måske det kan næses ad en anden vej, ironiens. Man hører den spottende klang i hans stemme, idet han atter tager til orde:

»Hvor skulde jeg få alt jærnet frå,
til vore lande i at slå.«

Til at lukke og låse vort land af skal der jo så meget jærn, så mange låse, så stor en administration, at dette ikke kan skaffes til veje.

Men har han troet, at han med spot eller spøg kan få hende til at tie, så tager han meget fejl. Hun peger på kongens yndlingsby Ribe med dens store rige vesterhavshandel. Blot det at kræve told alene i denne by vil let kunne skaffe de ønskede penge.

Herpå svarer kongen intet. Lad nu blot hende beholde det sidste ord; han har udtalt sig. Hun forsømmer da heller intet men raser over den bonde- og småmands-

forgudelse, som Valdemar rimeligvis har taget i arv efter sin første dronning. Men den er dog meningsløs og uden eksempel anden steds i verden. Hendes ord derom lyder:

»Hvad tør (behøver) bonden mere ved end vendredør (dør, flettet af ris) og flagreled (led af rafter).«
 »Hvad skal bonden med mere i bo, end tvende øksne og så en ko!«

Kongen tier stadig. Nej heller ikke som indirekte skat, toldskat, når hun at få hånd om de så hårdt attråde penge.

Da kommer hun i sidste øjeblik i tanker om endnu en fremgangsmåde. Hvad om der blev indført skat på barnefødsler, helst kun blandt bønderne. Mon det dog ikke skulde være så, at i det øjeblik en sådan småmandskone ligger dér med sit lille nyfødte barn i sine arme, da vil glæden over, at det er født til verden, være så levende, at hun og hendes mand aldeles ikke regner om dets lykkelige fødsel vil koste en del. Ja, der må den ideele skatteskrue være, og hun går atter løs på kongen med sine krav:

»Hvilken bondekone sig får en søn,
 en øre guld skal mig give igen.
 Hvilken bondekone en datter får,
 en ørtug guld skal mig give det år.«

Hun vil ikke være urimelig, hun vil gå kløgtig til værks; mens den større glæde, man kan forudsætte ved at få en søn, skal fastsættes til at repræsentere »en øre guld«, så skal *den*, der »kun« får en datter, slippe med at yde det betydelig mindre beløb »en ørtug guld«. Dette må Valdemar vel kunne forstå og gå ind på.

Men kongen bevarer hårdnakket sin tavshed; og da der i det mindste skal to til for at en trætte kan holdes

gående — ene om ordet går munden snart i stå selv på den mest rapmundede — så bliver der omsider tyst i sovekamret. —

Hvor tidlig Bengerd har været på færde med sin bøn, ses bedst deraf, at da hun nu omsider tier, falder kongen atter i søvn. Men sønnen er urolig, han er tung i sind. Under Bengerds ublu krav vågner mindet om hans elskelige, afdøde Dagmar. Hvor stor var dog ikke modsætningen mellem den gang og nu, mellem hans første og anden hustru; og mens hans sind stadig bliver tungere, hyller drømmen ham ind i sit tågelette spind, og han ser sin elskede bortgangne hustru komme dragende gennem drømmetågen som en lystanke fra himlen; endnu efter døden holder hun sin hånd over ham og peger på udvejen, bort fra den ulykke han ved sit letsindige ægteskab har styrtet sig ud i:

»Det første søvnen faldt kongen på;
hannem tyktes Dagmar for sig stå.«

Hendes råd er, at kongen skal tage sin dronning med sig, når han nu om kort tid drager i ledning; ellers vil hun ødelægge hans land under sit vilde begær, så dets børn skal komme til ynkeligt at græde bitre tårer.

Dagmars ord lyder:

»Drager du i år i ledning hen,
lad ikke Bengerd blive hjemme igen!
Bliver Bengerd hjemme fra dig,
da græder børnene ynkelig.«

Drømmen har atter kaldt kongens kærlighed til Dagmar op af graven; han forstår, at hende og ingen andre har han elsket og elsker endnu; forbindelsen med Bengerd er en forvildelse, en forsyndelse mod alle hans minder. De har været døde; men nu lever de op på ny. Han har været troløs og glemsom; men nu er han atter sig selv, stærk nok til at hindre Bengerd i at hærje

Dagmars folk; lad hende så gå sin triste skæbne i møde.

Fast og befalende lyder hans ord:

»Stat op dronning Bengerd og klæde du dig,
du skal fare i leding med mig!«

Og Bengerds skæbne fuldbyrdes. Folkevisen slutter med de hovérende ord:

»Den første pil, i leding blev skudt,
den var i Bengerds hjærte brudt.
Nu ligger Bengerd i sorten jord;
men end har bonden god hest i gård. —
Ve, da vorde hende Bengerd!«

Det, der er digterens mål med hans digt, er ikke at fortælle et stykke historie, han vil ved at lade hånt om de »virkelige« tildragelser øve den *poetiske retfærdighed*. Adskilligt kunde tyde på, at visen måske skriver sig fra en tidlig tid, da Bengerd endnu lyslevende færdedes ved kongens side. Tonen er i hvert fald lidenskabelig nok til, at dette kunde være tilfældet. Hvor frygtelig må da ikke sangen have lydt i dronningens og samtidens øren. Ja, vel sidder du dér i magt og herlighed, siger den; men skete dig din ret, du onde dronning, da havde døden ramt dig straks, da du indtog den trone, som egentlig kun Dagmar turde beklæde.

Dette er en »*licentia poetica*« en digterfrihed, som forslår. Det er den »Folkets røst«, der nu og da vover at overdøve historiens, mere stilfærdige tale.

Povl Hansen.

Fra Vallekilde højskole.

Kære gamle elever.

Dette brev skal være en hilsen til jer fra Vallekilde højskole; men i indledningen må jeg have lov at se lidt videre ud.

For nogen tid siden indtraf i højskolens verden en begivenhed, som med rette vakte opsigt: arbejderbevægelsen overtog Roskilde højskole, endda under fuld musik. Den ny ejer gav lidkøb med glæde og stolthed, en ikke ringe portion hovmod gik også med til handelen.

Denne begivenhed: »Arbejdernes oplysningsforbund«s overtagelse af Roskilde højskole skal imidlertid ses på den større baggrund, som det danske arbejderpartis stærke politiske og økonomiske stilling fremviser. Arbejdernes herredømme over tingene er åbenbar. Men arbejderbevægelsen — så lidt som nogen anden stor historisk bevægelse — er tilfreds med kun herredømmet over tingene; arbejderbevægelsen vil også påvirke kulturelt. En del af de mest forstående mænd blandt førere og menige har nok længe set, at stemmesedlen rigtigt udfyldt og fagforeningskontingentet betalt var ikke nok; der måtte også ydes en kulturel indsats. Så er arbejderbevægelsens arbejdsfront efterhånden bleven bredere. Kulturelle opgaver tages op; i de senere år tages navnlig oplysningsarbejdet blandt den voksne ungdom op med stor styrke. Man danner »Arbejdernes oplysningsfor-

bund«, som lader afholde foredragsrækker i købstæder og landsbyer, man opretter bibliotek, sætter studiekredse i gang, holder aftenskole og kursus her og der; man har i det hele fra den side sat på benene et storstilet og omfattende oplysningsarbejde. Som et led i den bevægelse kommer så overtagelsen af Roskilde højskole.

Det var ikke sært, at denne »sejr« vakte glæde og stolthed i den nye højskolelejr. Måske fandt glæden og stoltheden stærkest udtryk i selve statsministerens tale ved den anden indvielse af Roskilde højskole, i pinsen 1930. Arbejderbevægelsens politiske leder — som man altså også ønskede til hovedtaler ved en højskoles indvielse, vel sagtens for at ingen skulde tage fejl af, hvad meningen med Roskilde højskole er — sagde i sin tale: En ny virksomhed åbnes, en ny tid indledes i dag. Hvad der i mange år var drøm og fremtidsmål er nu virkelighed. Den første af de gamle højskoler er overgået til »Arbejdernes oplysningsforbund« Det er en stolt dag for de gamle, og det er en forjættende dag for de unge. Det er års stræben, som lønnes med sejr. Det er virkeliggørelsen af vore ungdomsidealer. Vor egen skole, et lærested for vor egen ungdom.

Senere i talen lød det: Nu rykker en ny slægt herind, *en ny ånd vil fylde dette hus.*

Dette fandt man altså fornødent at sige i Roskilde: en ny ånd vil fylde dette hus. Det var vel så i god tråd hermed, at statsministeren sluttede sin tale med en lykønskning til arbejderungdommen, fordi den her havde funden, som han udtrykte det, et hjemsted, som åbnes her for dem, der vil fremad og opad i deres klasses interesse.

Fra andre talere ved indvielsesfesten lød der lignende sejrbevidste og klassebestemte toner. Selvfølgelig må de nye indehavere af Roskilde højskole tale, som de vil. Men de store ord falder mig unægtelig noget for

brystet. En enkelt udtalelse vil jeg her anholde, fordi den blev udtalt nogle gange, og fordi den har en vis tilsyneladende sandhed over sig.

Statsministeren fandt, at det, som her var sket, var et nederlag for »bøndernes højskole« og altså en sejr for andre. Dertil er først at sige: vi protesterer mod dette udtryk: bøndernes højskole. Vel er det en kendsgerning, som ingenlunde skal tilsløres, at folkehøjskolen har øvet sin gerning fortrinsvis blandt vor landbougdom; men den var efter sin idé som efter sin hele arbejdsmåde en skole for det hele folks ungdom. Og dernæst: denne skole, *den grundtvigske højskole* i Danmark, var aldrig knyttet til én gang for alle bestemte steder, den var i den forstand ikke knyttet til murene, så lidt som den var bunden til bestemte institutioner; den var heller ikke bunden til nok så store afdøde mænd; den fulgte de levende mænd og kvinder, så små de nu end måtte være. Den grundtvigske højskole var til én tid her, til en anden tid dér; den brød frem dér, hvor der var *evne til at bygge den og trang til at bruge den*. Det var kun i de sjældne lykkelige tilfælde, at den grundtvigske højskole fik lov til at gøre sin gerning på samme sted, slægt efter slægt; oftest var den på vandring, netop fordi den ikke var bunden til stedet, murene, institutionen. Jeg kan godt udtrykke mig så stærkt: selv om alle nuværende grundtvigske højskoler gik over i en hel anden åndsretnings eje, men samtidig skød den nye levedygtige skud andesteds i vort folk, ja da behøvede en sådan tingenes orden ikke at være et nederlag for den grundtvigske højskole.

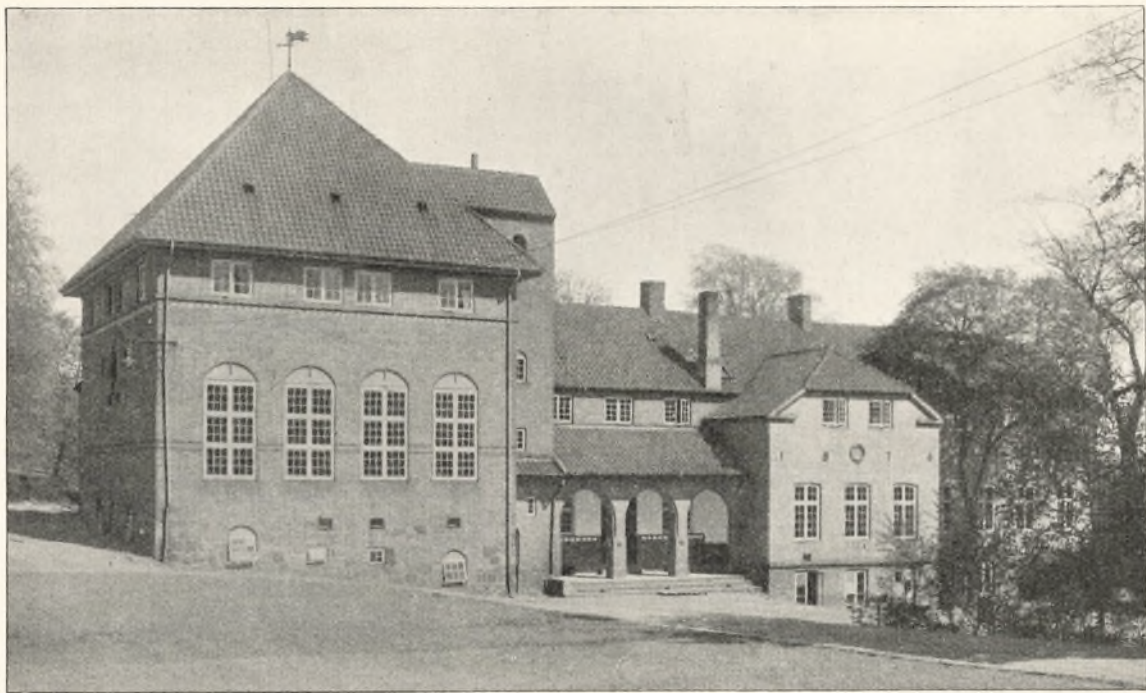
Det, der er sket i Roskilde, er jo simpelthen en direkte følge af den kendsgerning, at en sjælden udrustet skolemand faldt i en alt for tidlig alder. Døden høstede og vandt sin foreløbige sejr. Andre skulde ikke tale om sejr i denne forbindelse.

Efter »pinsefestens« sejrsmusik bliver det vigtigste

tilbage at vise for de nye mænd, nemlig, hvad art oplysning der nu skal gives fra Roskilde højskole. Her står foreløbig tegn mod tegn. Men indtil videre vil jeg slå min lid til den nye leder af det daglige skolearbejde, forstander Hjalmar Gammelgård. Når det *er sket*, hvad der er sket i Roskilde, kunde folkehøjskolens mænd næppe ønske en anden mand på forstanderpladsen. Forstander Gammelgård er en mand, der både har levende interesse og megen forståelse af højskolens gerning. Det vil sikkert være mange højskolevenners håb, at han må få lykke til at skabe en skole, som — hvor forskellig den end må være fra den grundtvigske højskole — dog ikke bliver mere forskellig, end vi må kendes ved hinanden og glædes over hinandens tilværelse. —

Den sande højskole var en skole for sjælelig vækst, en skole for det indre menneske. Hvor folkehøjskolen var dette i sandhed, kom næsten altid den udvendige dygtighed som en naturlig følge. Det er muligt, at højskolen, hvor den skejede ud, blev en skole for udyndet fagdannelse, et kundskabens almisseasyl, eller en skole for venstremænd eller for radikale venstremænd. Men hvor folkehøjskolen levede i sandhed var alt sligt den ganske uvedkommende. Den var først og sidst en skole for det indre menneske.

Måtte jeg udtrykke et ærligt ønske for den unge arbejderhøjskole, skulde det være dette: gid nu arbejderbevægelsen, som står så overmåde politisk og økonomisk stærkt, havde råd til at rejse en skole for det menneskelige, at man kunde se bort fra at få partimedlemmer og fagforeningsmedlemmer, at man rejste en skole for det indre menneske. Hvor vilde det blive til velsignelse for vort folk, men mest for arbejderstanden selv.

Vallekilde folkehøjskole.

Ved vinterskolen 1929-30 virkede samme lærerkreds som vinteren forud. De to nye lærere, kandidat *C. J. Plesner* og arkitekt *Aksel Skov*, som november 1928 knyttedes til Vallekilde højskole, fik i det svundne år deres arbejde udvidet og har hver på sit område ydet en værdifuld indsats i vort fælles skolearbejde. Til april måtte Plesner desværre forlade os; han har jo i sine ungdomsår søgt uddannelse med en præstegerning for øje; vi var fortrolige med den mulighed, at Plesner i en nær fremtid vilde forlade os for at tage en præstegerning op; alligevel kom det os ubehageligt overraskende, men dog ellers i god forståelse med os, da nogle af Plesners nærmeste indtrængende opfordrede ham til at rejse til det fjerne Argentina for at blive hjælpepræst for en af de derboende danske menigheder.

Plesner vilde vist allerhelst have fortsat som højskolelærer endnu nogen tid, idet han i sin udelte glæde ved højskolegerningen følte — som så mange andre unge vordende præster — at der i den bødes ham de lykkeligste muligheder for en gavnlig indre udvikling og for menneskeforståelse. Men da det dog stod ham klart, at han i ikke fjern fremtid måtte prøve sine kræfter i den gerning, som han så som sin livsgerning, fulgte han allerede nu den stærke opfordring og drog ud til det store, fjerne land.

I Vallekilde har Plesner efterladt sig et meget lyst minde. En gladere og hjælpsommere og mere allestedsnærværende ungersvend har næppe nogensinde været i vor lærerkreds. En og anden vil måske finde det vanskeligt at forene det præstelige med Plesner; forhåbentlig kan dansk-argentinere undvære dette præstelige. Kommer de i forbindelse med Carl Johan Plesners naturlige og sunde menneskelighed, vil de komme til at holde af ham og forhåbentlig også få megen gavn og glæde af hans arbejde iblandt dem. —

Aksel Skovs arbejde sidste vinter var navnlig knyttet til håndværkerafdelingen; om dennes genoprettelse her i Vallekilde som led i vort hele skolearbejde og om mit syn på den faglige undervisning indenfor en højskoles gerning har jeg udtalt mig udførligt i sidste årsskrift. Med sidste vinters arbejde i erindring vil jeg kun

Skolen set fra haven.

her gøre opmærksom på følgende: man skal ikke indbyde flere gæster i sit hus, end man selv kan være der, det vil i denne forbindelse sige: man skal ikke tage flere opgaver op, end højskolen kan gennemsyre med sin ånd, *den* skal i hele gerningen være hjemme her, derfor må de forskellige højskolars delingsførerafdelinger, håndværkerafdelinger eller særlige former for landbrugsundervisning aldrig blive uafhængige og selvtilstrækkelige arbejdsformer; de må kun blive led i et organisk hele, som en højskole altid må være, om dens gerning skal lykkes vel. Men når dette syn kan gennemføres, så vil enhver fornuftig mand forstå, at højskole holdes ikke blot i bestemte autoriserede fag. Om der

holdes sand højskole kan ikke læses ud af en timeseddel; det beror på den ånd, der får plads på trods af al timeinddeling og fagopstilling. Udtrykket: *den rene højskole* kan være uhyre misvisende. Når f. eks. Ernst Trier gav plads for en særlig håndværkerundervisning eller en særlig undervisning i sømandskundskab eller en

Gymnastiksalen.

særlig undervisning i vævning, da tvivler vel ingen om, at han holdt *ren højskole*, i den betydning nemlig, at menneskelivet oprejst ved åndens lys og kraft for ham var det første og sidste i højskolens gerning.

Ud fra et sådan syn gav vi i fjor plads for en særlig håndværkerundervisning; det er altså ikke noget nyt i Vallekilde højskoles liv, i omtrent 40 år blev en sådan undervisning givet de unge håndværkere, som her søgte højskoleophold. Da vi i arkitekt Aksel Skov mødte den mand, som forstod højskolens hovedopgave, og som tillige havde den faglige dygtighed, fandt vi tidspunktet inde til igen at tage fat. Jeg har aldrig tænkt mig muligheden af nogen stor håndværkerafdeling, — de mange

tekniske skoler og de store udprægede håndværkerhøjskoler udelukker dette; men jeg har håbet, at der med tiden vilde melde sig 20—30 mand, hvad vi under de nuværende skoleforhold normalt kunde skaffe plads til. Sidste vinters samliv med 16 unge, flinke håndværkere har styrket os i vor opfattelse af rigtigheden i at give

Solvang ved vintertide.

dette arbejde en god plads indenfor vor skolegerning. Jeg tror, det lykkedes os at give disse unge et virkeligt højskoleophold, ligesom de fik god hjælp i den særlige fagundervisning, som blev tilbudt dem, når den større flok elever gik til deres tegning, regnskabsføring, særfag o. s. v.

I foredragene, dansk-, regne- og gymnastiktimerne, ligesom i det frie samliv udenfor timerne, dannede vi jo et stort fællesskab. Ja, når jeg nævner dette, må jeg rigtignok tænke på det udmærkede fællesliv, som rådede her sidste vinter, og hvorfor vi i særlig grad må takke elevholdet. Man fristes jo let til at fremhæve det sidste elevhold på de foregående holds bekostning; det er en

kendt sag blandt højskolefolk; den fare skal jeg nu undgaa; der er vist heller ingen grund til en sådan særlig fremhæven af det ene hold fremfor det andet. Men i én henseende har vi næppe haft sidste vinterholds mage; jeg tænker på disse karles evne til at skabe muntre og festlige, ofte skønne lørdagsaftener. Det er i det hele en hovedvigtig sag, at sådan en flok ungdom bliver optaget af noget godt og værdifuldt i fritimerne; det sker heldigvis så ofte for den enkelte i al stilhed — gennem arbejde med en god bog eller i samlet eftertanke over et foredrag; men det er nu meget værd, når eleverne i fællesskab kan skabe sig festlige fritidsstunder; den evne havde sidste vinters elever i ret ualmindelig grad.

Det daglige, rolige arbejde på en højskole er udefra set ret ensartet år efter år; man kan blandt andet også derfor vanskeligt karakterisere vort arbejde år efter år; det unnlader jeg altså; men når arbejdet trods det tilsyneladende ensartede præg dog hver dag kalder på vor friskhed, beror det på det nye, som ethvert nyt elevhold bringer inden døre, hvert enkelt menneske som hvert hold unge elever er altid en ny frisk verden.

Jeg minder her om nogle af vinterens begivenheder. Vi begyndte i fjor at holde månedsmøder, hvortil alle var velkomne. En fremmed foredragsholder talte før aften, om aftenen talte en af skolens lærere. Af fremmede talere hørte vi valgmenighedspræst Uffe Hansen, fru Esther Menon og fhv. højskoleforstander Olaf Andersen. I januar og februar, da vi holdt store møder af anden art, havde vi ingen månedsmøder, hvad dog sikkert var en fejl; disse møder skal have deres faste plads, uanset hvad andet der måtte bydes på; i den kommende vinter vil vi fortsætte månedsmøderne og værne om dem. —

Den 11. og 12. januar havde Odsherreds og Holbæk-

egnens ungdomsforeninger deres store vintermøde her. Forstander Jens Rosenkjær, højskolelærer Harald Grønborg, forstander Ejnar Skovrup og Uffe Grosen talte; frk. Johanne Hjortdal ledede folkedanse; højskolens orkester spillede den første aften, og overlærer Vald. Kierkegaard læste den anden aften. Søndag formiddag

Dragsholm.

deltog de fleste unge i valgmenighedens gudstjeneste. —

Hele mødet havde vunden ualmindelig tilstrømning og var vistnok os alle til megen glæde.

I forbindelse med disse møder må jeg nævne, at vi den 13. februar holdt et værdifuldt møde i anledning af tiåret for afstemningen i Nordslesvig. Selve afstemningsdagen, den 10. februar, var rimeligvis alle de sønderjydske ordførere optaget, da man holdt fest i hvert sogn i Nordslesvig. Men da vi gerne vilde have landstingsmand Hans Jepsen-Christensen iblandt os ved vort møde, holdtes dette først den 13. Vor gæst holdt et udmærket foredrag om afstemningsdagen for 10 år siden

og vigtige begivenheder i forbindelse med denne dag; senere spillede skolens orkester nationale melodier, og ved kaffebordet blev der sunget og talt om den sag, som samlede os denne aften. —

Den 9.—11. febr. holdtes det kirkelige møde, hvortil valgmenigheden indbyder. I disse tre dage holdes der ingen foredrag om formiddagen, da er eleverne udelukkende samlede om fagtimerne. Om eftermiddagen samles vi med de øvrige mødedeltagere i foredragssalen. Ved mødet i år blev der talt af dr. med. Kier-Petersen om de københavnske menighedsbørnehaver, endvidere af biskop H. Fønnesbech-Wulff, frimenighedspræst Niels Dael, sognepræst Knud Hansen og valgmenighedspræst Thygesen.

Da mange af valgmenighedens folk så vel som vi her paa skolen er glade for disse møder, og da det skønnes, at de er til gavn, vil et lignende møde blive holdt ad åre.

I vinterens løb foretog vi de sædvanlige kortere og længere udflugter: til Vejrhøj og Dragsholm, til Svinninge højspændingsværk, til flere af Odsherreds og den nærmere omegns dygtige landmænd og endelig til København i fastelavnen; denne sidste tur blev ledet af Killemose og Plesner og bød dens deltagere megen glæde og gavn.

I april måned herskede den sædvanlige forårstravlhed ude og inde. Til sommerskolen var indmeldt 142 unge piger, 6 forhindredes i at komme, 136 gav møde. Til maj knyttedes en ny lærerinde til skolen; det er *Adia Frost*. Adia Frost har fået sin uddannelse på Askov højskole og på Silkeborg seminarium; hun har

tidligere været lærerinde ved Husmandsskolen ved Odense og ved Høng husmandsskole, desuden i kortere tid ved et par børneskoler. Flere gange har Adia Frost rejst i udlandet, og hun har haft god lejlighed til gennem læsning at søge videre uddannelse. Da man af alt dette vil skønne, at Adia Frost er en »helbefaren«

Adia Frost.

Ragnhild Bonde.

lærerinde, har hun faaet et stort læs at trække her; på sommerskolen havde hun to ugentlige foredrag over emner fra islandsk og norsk åndsliv, ligesom hun holdt en række foredrag vedrørende sundhedspleje. Endvidere deltog Adia Frost i dansk- og regneundervisningen, og hun ledede undervisningen i håndgerning. — Adia Frost fortsætter sit arbejde her ved skolen i den kommende vinter. —

Godt var det, at vi fik Frost; thi så sent som midten af april fik vi afbud fra vor mangeårige lærerinde Bodil Lange, som på grund af meget alvorlig sygdom i sin nærmeste familie måtte opgive at komme til Vallekilde denne sommer. For os, der gennem mange somre har

arbejdet sammen med Bodil Lange her, var det helt mærkeligt at skulle åbne en sommerskole uden at have hende iblandt os. I sommerens løb måtte vi ofte savne Bodil Lange; men vi glæder os til at se hende her igen næste sommer i den vante gerning.

Da Bodil Lange sendte afbud blev det nødvendigt i 11. time at søge ny hjælp; den søgte vi og fik i lærerinde *Ragnhild Bonde*, som ligeledes har fået sin uddannelse på Askov udvidede højskole og på Silkeborg seminarium. Skønt Ragnhild Bonde kom med så kort varsel, gik hun ind til et ret stort arbejde, som hun klarede til almindelig tilfredshed. *Kristine Dalsgård*, som er de foregående elevhold vel bekendt, fortsatte sidste sommer som gymnastiklærerinde og medhjælper ved håndarbejdsundervisningen.

Som naturen viste for os en rigtig sommer i år med sollys og varme dage, sådan holdt også denne friske pigeflok sommer i Vallekilde. Under fredelige arbejdsdage og under lyse feststunder gled vor sommer bort, før vi knap vidste det. Nogle af sommerens minder fæstner jeg her på papiret.

I maj, mens bøgeskoven stod i sin lyse dragt, var vi i Vejrhøjskoven. Grundlovsdagen foretoges en længere cykleudflugt, som for resten allerede begyndte den foregående dag, idet vi den 4. juni efter at have indtaget en tidlig aftensmad cyklede op til den lille landsby Stenstrup i Højby sogn, hvor vi blev gæstfrit modtaget i gårdejer Svend Andersens og hustrus hjem. Sammen med Højby sogns folkelige ungdomsforening holdt vi et hyggeligt møde i deres have og legede senere en times tid. Hen på aftenen blev vi alle indkvarteret i gæstfrie hjem i Højby sogn. Næste morgen deltes flokken, idet

de stærkeste cyklister drog ud ad Sjællænds odde mod Gniben, mens de mindre trænedede cyklede mod Rørvig og Dybe sø. Om aftenen samledes vi alle trætte herhjemme igen.

Senere på sommeren blev hele skolen indbudt til at besøge landstingsmand Johs. Clausen og hustru paa

Hvil i skoven.

Stubberupholm i Fårevejle sogn; deres ældste datter var elev hos. Det var os alle en glæde at besøge Gudruns hjem, hvor vi blev så gæstmildt behandlet, og hvor vi kørte en del om den interessante Lammefjordsudtørring; på den udtørrede del af fjorden ligger Stubberupholm. —

Et par gange drog en større flok af eleverne på »private« udflugter. Men her skal kun nævnes, at vi den 6. juli havde skoleudflugt til Rygård dyrehave, hvor gymnaster fra Roskilde og Holbæk amter afholdt en stor og meget smuk sommerfest. 1600 unge mænd og kvinder viste gymnastik, som blev øvet fra 4 gulve samtidigt. Fra de store bakkeskråninger så man al den

herlige ungdom og frydedes ved at se den energi og glæde, som lyste ud af deres færd. Senere på eftermiddagen samledes en stor forsamling om talerstolen for at høre et kort foredrag. Om aftenen sang et stort blandet kor en del sange, et folkedanserhold viste morsomme og smukke danse, et studenterhold øvede kraftig

Svenskernes besøg.

»festgymnastik«, og et lille udvalgt kvindehold fra »Skånes gymnastikförbund« henrev os alle ved deres kraftige og skønne legemsøvelser. Sagkyndige mente, at de svenske kvinders gymnastik stod på højde med det bedste, der nogensinde er øvet her i landet, men — som en dansk gymnastikpatriot bemærkede — denne skånske gymnastik ligner mere den moderne danske gymnastik end den noget stivnede svenske!

Dagen efter havde vi den glæde at modtage de svenske gymnasters besøg her i Vallekilde; de så vore pigers legemsøvelser og viste til gengæld, hvad de selv formåede. Det blev en fornøjelig og trods al improvisation en festlig dag, og vi mindes kaptajn Berg von Linde, gymnastiklederen, frk. Ingrid Ohlson, og de unge flinke skåninger med glæde.

Vi havde som sædvanlig en del fremmedbesøg; vi husker måske bedst den unge japaner hr. Utsonomia, som var udsendt fra det japanske undervisningsministerium for at studere det frivillige folkelige ungdomsarbejde i Danmark; han gav sig god tid og fik vist også en del ud af sit besøg her.

Den 15. juni holdt omegnens ungdomsforeninger sammen med højskolen sommermøde i haven. Forstanderne Jens Rosenkjær og Fred. L. Begtrup talte. Om aftenen sang og spillede skolens lærerkreds.

Den 19. og 20. juli afholdtes elevmødet under de vanlige festlige former. Det så noget trist ud ved elevmødets begyndelse, regnen silede ned, haven kunde derfor ikke fremtræde i sin smukkeste skikkelse, meget arbejde forblev ugjort formedelst regnvejret. Lørdag nat klarede himlen op, og vi fik et meget smukt søndagsvejr, som unægtelig er af stor vigtighed for vort hele elevmødes gode forløb.

Elevmødets gang er så ofte beskrevet her, så jeg nøjes med at nævne nogle enkelte tildragelser. Mødet begyndte lørdag aften med en god koncert. Søndag morgen foretog vi efter morgensang en spadseretur til Tinghøj; kort efter samledes nuværende og forhenværende elever til gudstjenesten i Korskirken. Ved middagsbordet i gymnastiksalen hørte vi en hel del sange og taler. — Ved det efterfølgende møde i haven talte Povl Hansen om kærligheden i dens forskellige former, Uffe Grosen talte om bondekultur og arbejderkultur. Den øvrige del af eftermiddagen anvendtes til gymnastik

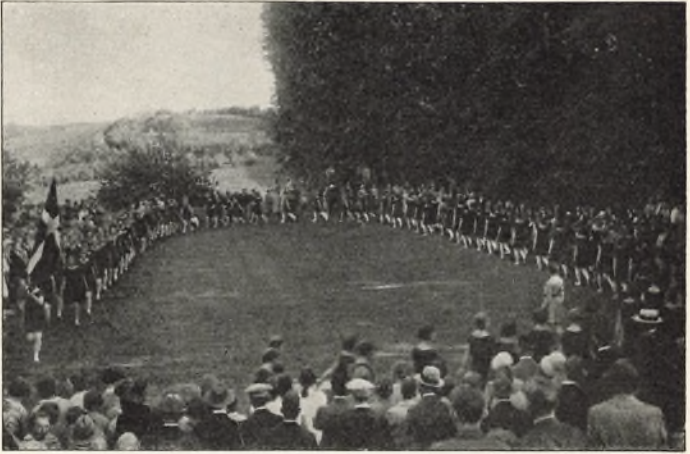

Fra elevmødet.

og sang, om aftenen legede den store ungdomsilok en timestid på engen, og endelig sluttede elevmødet meget stemningsfuldt ved en sammenkomst i skolegården, som til anledningen var oplyst ved en mængde kulørte lamper.

Fra elevmødet.

Gymnastik elevmødedagen.

Igen havde vi haft et lykkeligt møde med gamle elever, 6—700 unge mænd og kvinder, som vi gennem årene har lært at kende og holde af, færdedes her ved elevmødet; vi er fyldte med taknemmelighed over, at I trods store udgifter og en ofte lang rejse vil komme her

Leg på engen.

tilbage igen og igen for at dele med os nogle oplevelser, som netop ved samværet med jer gøres til nogle af vort livs glædeligste og rigeste oplevelser. —

Efter elevmødet fulgte nogle få stille dage, inden vi måtte sige farvel til denne sommers pigehold, som vi ofte i tankerne vender tilbage til, og som vi allerede i håbet ser her tilbage, i stor flok ved elevmødet eller måske enkeltvis under mere stilfærdige former. I ved, at I er altid velkomne. —

Fra 11.—18. august havde vi »8 dage på højskole« og fra 20.—24. sept. efterårsmøde. Dette mødes første dag havde dog en særlig karakter, idet det »kun« var en sammenkomst for gamle elever, som havde været her for mere end 25 år siden; men det var en meget hyggelig og værdifuld dag. De gamle elever samledes her lørdag eftermiddag, nogle blev her til én eller flere af de følgende efterårsmødedage. Efterårsmødet havde som sædvanlig funden meget stor tilslutning og blev et festligt og indholdsrigt møde. Talerne ved mødet var i år seminarieforstander P. J. M. Vinther, forstander Jakob E. Lange, missionær Reichelt fra Kina, valgmenighedspræst Th. Balslev og biskop H. Fønnesbech-Wulff og skolens egne lærere. En aften var der oplæsning, og en anden aften sang og musik ved frk. Sofie Müller, hr. Knud Pedersen og hr. Hans Borup.

Efterårsmødet her bliver for mig stedse værdifuldere; det er en udmærket afslutning på »årets gang«.

Til slut må jeg ad denne vej takke for de mange julehilsener, som gamle elever sendte os til sidste jul. Lærerkredsen og lærerhjemmene i og omkring skolen sender jer alle vor bedste hilsen med ønsket om en god jul.

Eders

Uffe Grosen.

Vallekilde folkehøjskole.

Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole.

*Sidste skoleårs elever fordelt sig på de forskellige
amter således:*

Fra Københavns amt	5
— Roskilde amt	6
— Frederiksborg amt.....	10
— Holbæk amt	19
— Sorø amt	8
— Præstø amt	7
— Bornholm amt	4
— Odense amt	9
— Svendborg amt	17
— Maribo amt	5
— Ålborg amt	16
— Hjørring amt	29
— Viborg amt	10
— Århus amt.....	8
— Skanderborg amt	17
— Randers amt.....	19
— Ribe amt	18
— Ringkøbing amt	23
— Vejle amt	8
— Åbenrå amt	1
— Haderslev amt	1
— Tønder amt	3
— Flensborg	1
— Slesvig	1
— Færøerne	2

Elevholdet vinteren 1929–30.

- Aaberg Gunnar, Holsteins-Minde, Sorø a.
 Aadahl Johannes, Langaa, Svendborg a.
 Abrahamsen Otto, Jespersminde, Hjørring a.
 Adelgaard Carl Edvard, Vallekilde, Holbæk a.
 Adserballe Arne, Testrup, Aarhus a.
 Andersen Gunnar E., Tengslemark, Holbæk a.
 Andersen Helge Askegaard, Olstrup, Præstø a.
 Andersen Aksel, Nakskov, Maribo a.
 Andersen Kaj, Ejby, Odense a.
 Andersen Kristian Peter, Rakkeby, Hjørring a.
 Andersen Svend Aage, Gedved, Skanderborg a.
 Andreasen Lauritz, Ørum, Viborg a.
 Andreasen Poul Harberg, Alslev, Præstø a.
- Bang Erik, Bendstrup, Randers a.
 Bennedsen Klaus, Høm, Ribe a.
 Bertelsen Tage, Heldum, Ringkøbing a.
 Bjerregaard Johannes, Ullerslev, Maribo a.
- Clausen Ole Gunnar, Særslev, Holbæk a.
 Cramer Emanuel, Ravnstrup, Viborg a.
 Cramer P. Conrad, Ravnstrup, Viborg a.
- Dalsgaard Kristian, Stenild, Aalborg a.
 Dalum Jens, Stenild, Aalborg a.
 Davidsen Arne, Færøerne.
- Eriksen Aage, Brørup, Ribe a.
 Eskildsen Johannes, Slagelse, Sorø a.
- Feddersen Evald, Høm, Ribe a.
- Graumann Hans, Slesvig.
 Gylling Hans, Samsø, Holbæk a.

Hansen Ejnar H., Haarby, Skanderborg a.
 Hansen Ejnar, Blæsinge, Sorø a.
 Hansen Hans, Ørnsholm, Frederiksborg a.
 Hansen Harry Falck, Magleby, Præstø a.
 Hansen Martin Thule, Aale, Skanderborg a.
 Hansen Olav Libak, Agdrup, Hjørring a.
 Hansen Vagn Hedemark, Skovby, Svendborg a.
 Hedegaard Aage, Eskebæk, Ringkøbing a.
 Holm Børge, Badstrup, Holbæk a.
 Højby Johannes, Over-Helluf, Odense a.

Jakobsen Ejnar, Ibsker, Bornholm a.
 Jakobsen Jakob, Vinderup, Ringkøbing a.
 Jensen Arne, Faarup, Randers a.
 Jensen Alfred, Bramminge, Ribe a.
 Jensen Carl Adolf, København.
 Jensen Gunnar H., Trunderup, Svendborg a.
 Jensen Hans Peder, Henne, Ribe a.
 Jensen Peter A., Ørum, Hjørring a.
 Jensen Kjeld, København.
 Jensen Niels Kristian, Ørslev, Sorø a.
 Jensen Valdemar, Færøerne.
 Jensen Jens Peter, Rakkeby, Hjørring a.
 Jensen Hans Westergaard, Løgten, Randers a.
 Jeppesen Kristian, Hvalpsund, Aalborg a.
 Jeppesen Viggo, Sindal, Hjørring a.
 Johansen Jørgen, Langstrup, Frederiksborg a.
 Jørgensen Erik, Slagelse, Sorø a.

Knudsen Knud, Kliplev, Aabenraa a.
 Knudsen Johan Jensen, Sundbylille, Frederiksborg a.
 Kristensen Helmer, Tengslemark, Holbæk a.
 Kofoed Niels Jakob, Neksø, Bornholm.
 Krog Hans, Horne, Svendborg a.
 Kærgaard Peter, Ølstykke, Frederiksborg a.

Larsen Johannes, Hundslev, Odense a.
 Larsen Arnold, Tengslemark, Holbæk a.
 Langballe Gunnar Drewsen, Husby, Ringkøbing a.
 Langkjær Anders, Gedved, Skanderborg a.
 Lundby Anker, Struer, Ringkøbing a.

Madsen Frode, Marbæk, Odense a.
 Madsen Marius, Marbæk, Odense a.
 Madsen Kaj V., No, Ringkøbing.
 Melchiorsen Karl, Gadbjerg, Vejle a.
 Mellerup Asger Vejby, Kraghedegaard, Hjørring a.
 Mouritsen Søren, Outrup, Ribe a.
 Myrup Arnold, Vindblæs, Aalborg a.
 Møller Kristian, Havndal, Randers a.
 Møller Søren, Saltum, Hjørring a.
 Mørkholm Richard, København.

Nielsen Christian, Haldrup, Skanderborg a.
 Nielsen Ejnar, Hørve, Holbæk a.
 Nielsen Hans Viggo, Tølløse, Holbæk a.
 Nielsen Hermod, Nordrup, Sorø a.
 Nielsen Christen, Gjern, Skanderborg a.
 Nielsen Sigvald, Lime, Randers a.
 Nielsen Ove Johan, Kregome, Frederiksborg a.
 Nordtorp Hans, Trunderup, Svendborg a.

Olesen Peter, Randers.
 Olsen Bernhard, Lund, Tønder a.
 Otte Ebbe, Gunderup, Aalborg a.

Pedersen Aksel, Gludsted, Skanderborg a.
 Pedersen Jakob, Outrup, Ribe a.
 Pedersen Olaf, Uglerup, Holbæk a.
 Petersen Arne, Tvingstrup, Skanderborg a.
 Petersen Ejnar, Vedskølle, Sorø a.
 Petersen Kristian, Stensballe, Skanderborg a.
 Petersen Regnholdt, Ølby, Præstø a.
 Persson Edgar, København.
 Poulsen Søren P., Horn, Skanderborg a.

Raaballe Frode, Randers.
 Rasmussen Hans, Vejstrup, Svendborg a.
 Rasmussen Kristian, Pederstrup, Svendborg a.
 Rasmussen Karl Lollesgaard, Simmerbølle, Svendborg a.
 Revsbæk Emil Skriver, Mellerup, Randers a.
 Rossau Leo, Odense.

Salomonsen Ejvind, Mejlby, Aalborg a.
 Schubert Heinrich, Flensborg.

Sønderborg Martin, Lemming, Vejle a.
Sørensen Edvard, Serritslev, Hjørring a.
Sørensen Niels, Spandet, Haderslev a.
Sørensen Kristian, Rødvig, Præstø a.
Thomsen Arnold, Bindslev, Hjørring a.
Villadsen Johannes, Samsø, Holbæk a.

Elevholdet sommeren 1930.

- Allentoft Agnes, Pederstrup, Viborg a.
 Andersen Ella, Helsingø, Frederiksborg a.
 Andersen Ellen, Sdr. Hårtrilev, Hjørring a.
 Andersen Johanne M., Aalestrup, Aalborg a.
 Andersen Johanne, Nr. Broby, Svendborg a.
 Andersen Karen, Lumbjerge, Svendborg a.
 Andersen Rigmor, Lsbjerg, Aarhus a.
 Andersen Rigmor, Nannerup, Viborg a.
 Arentsen Esther, Jerslev, Hjørring a.
- Bagge Sofie, Birkede, Roskilde a.
 Bank Helga, Aale, Skanderborg a.
 Bertelsen Dagny, Hinnerup, Aarhus a.
 Blem Kirstine, Dons, Vejle a.
 Bruun Mette, Gedding, Ribe a.
- Christensen Agathe, Gjurup, Hjørring a.
 Christensen Anna, Mesing, Skanderborg a.
 Christensen Anna, Pedersstrup, Svendborg a.
 Christensen Cecilie, Rudme, Svendborg a.
 Christensen Dagmar, Sejlflod, Aalborg a.
 Christensen Dagny, Lemvig, Ringkøbing a.
 Christensen Erna, Ulfborg, Ringkøbing a.
 Christensen Jenny, Ulfborg, Ringkøbing a.
 Christensen Karen, Hæstrup, Hjørring a.
 Christensen Marie, Vraa, Hjørring a.
 Christensen Olga, Harreskov, Ringkøbing a.
 Christensen Rigmor, Øster Jølby, Thisted a.
 Christensen Signe, Fæsterholt, Ringkøbing a.
 Christiansen Gudrun, Ramløse, Frederiksborg a.
 Clausen Gudrun Holm, Faarevejle, Holbæk a.
 Conradsen Anna Margrethe, Hornum, Aalborg a.

Fink Kirsten, Frørup, Haderslev a.
 Fischer Esther, Lumby, Odense a.
 Frandsen Asta, Ousager, Roskilde a.
 Fredslund Ebba, Vrannerup, Ribe a.
 Fredslund Ingeborg, Vrannerup, Ribe a.

Grimstrup Anna, No, Ringkøbing a.
 Grimstrup Karen, No, Ringkøbing a.

Hansen Carla, Maaby, Holbæk a.
 Hansen Elisabeth, Hostrup, Ribe a.
 Hansen Elna, St. Velling, Vejle a.
 Hansen Else, Krarup, Svendborg a.
 Hansen Johanne, Østbirk, Skanderborg a.
 Hansen Marie, Bruntofte, Maribo a.
 Hansen Marie, Fragtrup, Aalborg a.
 Hansen Ruth, Dømmestrup, Odense a.
 Holst Kirstine, Gudmindrup, Holbæk a.
 Høge Erna, Tjæreby, Maribo a.
 Højte Inger, Vorø, Svendborg a.

Jacobsen Anna, Staby, Ringkøbing a.
 Jacobsen Kirstine, Nr. Rind, Viborg a.
 Jensen Ebba, Harlev, Aarhus a.
 Jensen Ellen Margrethe, Kalundborg, Holbæk a.
 Jensen Esther, Brønderslev, Hjørring a.
 Jensen Margrethe, Taastrup, Aarhus a.
 Jensen Ragnhild, Emb, Hjørring a.
 Jensen Valborg, Bylderup, Odense a.
 Jensen Vilhelmine, Gunderup, Hjørring a.
 Johansen Hedeveg, Bylderup, Tønder a.
 Jørgensen Dagny, Svendstrup, Holbæk a.
 Jørgensen Karen Hald, Byrdal, Hjørring a.

Kjeldsen Krista, Sdr. Harritslev, Hjørring a.
 Knudsen Agnes, Hastrup, Præstø a.
 Knudsen Ingeborg, Kertinge, Odense a.
 Krogh, Emmy, Nr. Sundby, Aalborg a.
 Krogh Esther, Ølstrup, Ringkøbing a.
 Kusk Edith, Rolstrup, Thisted a.

Lambertsen Hulda, Gjersing, Ribe a.
 Larsen Lilly, Gølstrup, Hjørring a.

Larsen Margrethe, Nestelsø, Præstø a.
 Larsen Ragnhild, Vindbjerg, Vejle a.
 Laursen Anny, Løgten, Randers a.
 Lind Bodil, Ankjær, Vejle a.
 Lund Else, Lem, Ringkøbing a.
 Lauesen Dagny, Nr. Holsted, Ribe a.
 Lauridsen Else, Lem, Ringkøbing a.

Madsen Valborg, Randers.
 Midtiby Kirstine, Videbæk, Ringkøbing a.
 Mogensen Karen, Bække, Ribe a.
 Morsing Anna, Horsfeldt, Thisted a.
 Morsing Marie, Horsfeldt, Thisted a.
 Mortensen Margrethe, Sdr. Harritslev, Hjørring a.
 Mortensen Nanna Holm, Hee, Ringkøbing a.
 Mortensen Oda Marie, Sibberup, Sorø a.
 Møller Rigmor, Rodskov, Randers a.

Nielsen Anna, Aale, Skanderbog a.
 Nielsen Anna, Brænderup, Svendborg a.
 Nielsen Astrid, Søften, Aarhus a.
 Nielsen Bertha, Lisbjerg, Aarhus a.
 Nielsen Betty, St. Grandløse, Holbæk a.
 Nielsen Ellen, Sterup, Hjørring a.
 Nielsen Magda, Lime, Randers a.
 Nielsen Magda, Vestkjær, Ribe a.
 Nielsen Mary, Kirke-Hyllinge, Roskilde a.
 Nielsen Oda, Herning, Ringkøbing a.

Olsen Else, Sonnerup, Holbæk a.
 Olsen Inge, Klampenborg, Københavns a.

Petersen Anna Cecilie, Rind, Randers a.
 Petersen Betty, Jersie, Roskilde a.
 Petersen Ellen, Haastrup, Svendborg a.
 Petersen Eva Aarup, Testrup, Aalborg a.
 Petersen Ingeborg, Mosede, Roskilde a.
 Petersen Johanne, Stenløse, Frederiksborg a.
 Petersen Jenny, Farsø, Aalborg a.
 Petersen Marie, Lille Hedinge, Præstø a.
 Petersen Sigrid, Andi, Randers a.
 Poulsen Inger, Aarre, Ribe a.
 Poulsen Karen, Haubro, Aalborg a.
 Poulsen Maren, Horne, Ringkøbing a.

Rasmussen Astrid, Hørning, Skanderborg a.
 Rasmussen Kirsten, Faarup, Randers a.
 Rasmussen Nanna, Gaarde, Ribe a.
 Rasmussen Maren, Hollested, Hjørring a.
 Riemann Agnes, Ejstrup, Vejle a.
 Rishøj Astrid, Bjergby, Hjørring a.

Seerup Sigrid, Kjølkjær, Ringkøbing a.
 Simonsen Erna, Taps, Vejle a.
 Stagstrup Gudrun, Vils, Thisted a.
 Stidsholdt Margrethe, Stidsholt, Hjørring a.
 Sørensen Elly, Gunderup, Hjørring a.
 Sørensen Gerda, Hjerting, Ribe a.
 Sørensen Margrethe, Lillering, Aarhus a.
 Sørensen Inger, Serritslev, Hjørring a.
 Sørensen Sigrid, Hyllested, Sorø a.

Tang Inger, Harre, Viborg a.
 Thimm Magda, Aalborg.
 Thomsen Margrethe, Timmering, Ringkøbing a.
 Thomsen Sørine, Ravlund, Vejle a.
 Thygesen Astrid, Ourø, Frederiksborg a.
 Thygesen Else, Ourø, Frederiksborg a.
 Toudal Kirstine, Serritslev, Skanderborg a.
 Troelsen Kathrine, Vindblæs, Aalborg a.

Weng Signe, Haarup, Skanderborg a.
 Wirke Gudrun, Systofte, Maribo a.

Østerlund Mari, Sierslev, Præstø a.

Meddelelser.

Et fællesmøde for alle forhenværende læringer (elevmøde) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år den tredje søndag i juli. Mange af deltagerne kommer den foregaaende lørdag aften. Lager og håndklæder må medbringes til mødet.

Efterårsmødet 1931 afholdes i de 4 dage søndag—onsdag den 20.—23. septbr. De, der ønsker at overnatte her ved nævnte lejlighed, må selv medbringe sængklæder og håndklæder. Lørdag-eftermiddag den 19. sept. holdes her en sammenkomst med gamle elever, som har været her for mindst 25 år siden. Deltagerne til dette møde må indmelde sig til Uffe Grosen 8 dage i forvejen.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles læringleforening« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 2 kr. (for hver 2 kroner indtegnet årsbidrag tilsendes et hæfte af årsskriftet). Vedkommende vil da sidst i november af kassereren få årsskriftet „Fra Vallekilde folkehøjskole“ tilsendt på postoprævning. Forandring af adresser må mældes til kassereren, frk. Karen Nielsen, Vallekilde, inden hvert års 1. septbr.

Bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« trykkes i 3500 eksemplarer.

Alle gamle elever opfordres indtrængende til at være medlemmer af læringleforeningen; herved opnåer man ikke alene at stå i forbindelse med skolen; men hvert medlem bidrager til forøgelse af foreningens pengemidler, der anvendes til hjælp for ubemidlede elever her på højskolen.

Hos Poul Hansen, Solvang, Vallekilde fås:

Tovelille, Skuespil i tre handlinger af Poul Hansen 1 kr.
 Små minder om små ting af Poul Hansen 1 kr. 50 øre.
 Vore navne af Poul Hansen 50 øre.
 Digt og sang af Poul Hansen 1 kr. 50 øre.

Ligeledes hos Poul Hansen så vel som hos enhver boghandler fås:
 25 års skolevirksomhed i Vallekilde af Ernst Trier. I. . . 1 kr.
 Højskoleforstander Ernst Triers efterladte papirer i
 udvalg ved Poul Hansen 1 kr.
 Mine minders bog af Poul Hansen 5 kr.
 Højskoleforstander Ernst Triers ungdom af Poul Hansen
 I del. 3 kr.
 II del. 3 kr. 50 øre

INDHOLD

	Side
Omkring det menneskelige af <i>Uffe Grosen</i>	3
»Grænsens sang« af <i>Povl Hansen</i>	15
I rigsarkivet af <i>Povl Hansen</i>	17
Gamle minder fra Vallekilde højskole af <i>Jørgen Sørensen</i>	20
Altingets tusind år af <i>Adia Frost</i>	25
Den 16. almindelige svenske gymnastikfest af <i>Kr. Kristensen</i> <i>Killemose</i>	39
Fredsbevarende kræfter i nutidens Europa af <i>Harald Grønborg</i>	51
Vor boligkultur af <i>Aksel Skov</i>	57
Om Peter eller »Hans, der kom på højskolen« af <i>Povl Hansen</i> ..	66
Om dronning Bengerd af <i>Povl Hansen</i>	76
Fra Vallekilde højskole af <i>Uffe Grosen</i>	90
Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole	111
Elevholdet vinteren 1929—30	112
Elevholdet sommeren 1930	116
Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening	120
Meddelelser	121
Indhold	122

